PEREGRINI,

ID EST, VT VVLGO PERHIBETVR,

VINCENTII LIRINENSIS, *ADVERSVS PROPHANAS HÆRESES,*

Commonitoria duo.

Floruit seculo 5.to

Editio repurgata, cæteris purior & emendatior.

Huic adijcitur AVGVSTINI *liber* de Hæresibus.

OXONIÆ,

Excudebat *G. T. Academiæ celeberrimæ Typographus,*
Impensis Guilielmi Webb. 1631.

LECTORI S.

NTER ea, quæ veterum scriptorum monumenta revolventi pernecessaria videntur, non minimum est præcavere quo animi motu judicioque

que accedat, necnon quales sibi ad legendum in manus sumat editiones. Hisce enim duobus neglectis, vel segniter observatis, facile est pro auro scoriam, pro tritico zizaniam deprebendere, & veritatis loco blandientes errores amplecti. Ad prius quod spectat, tuum est, Lector, teipsum inspicere, pectoris tui

tui penetralia diſcutere, atque animum ab odio, amore, ſtudio partium ac ſimilibus vitijs, ſi quæ deliteant, repurgare; quemadmodum & ipſe feci in edendis his duobus inſignium authorum, de hæreſibus, *libellis: quos hac ſimul, vt vides, im-preßione conjunxi, ha-bitâ cùm* materiæ *tùm* temporis *ratione; præ-*

ſertim

ſertim verò ut tuæ v-tilitati *inſervirem: quippe ex his non duntaxat ſcias quid credendum, verumetiam* quod multum adjuvat cor fidele nôſſe, quid credendum non eſt, etiamſi diſputandi facultate id refutare non poſſit.

August.

Puriorem & emendàtiorem non reperias editionem: hac itaque fruere,

Lectori.

ere, vnà cum amore &
admiratione authorum,
qui pro tranquilitate
domus Dei piè de-
certârunt.

PEREGRINI,

ID EST, VT VVLGO PERHIBETVR,

VINCENTII LIRINENSIS NATIONE *Galli*, pro Catholicæ fidei antiquitate & vniversitate, adversus prophanas omnium hæreseωn novationes.

PRÆFATIO.

Icente ſcriptura & monente, *interroga Patres tuos, & dicent tibi: ſeniores tuos, & annunciabunt tibi.* Et iterum: *verbis ſapientium adcommoda au-*

Deut. 32.7.

Prov. 22.17.

Prov. 3. 1. *rem tuam.* Et idem: *Fili mi, hos sermones ne obliviscaris, mea autem verba custodiat cor tuum:* Videtur mihi minimo omniū servorum Dei, *Peregrino* quod res non minimę vtilitatis Domino adjuvante futura sit, si ea, quæ fideliter à sanctis Patribus accepi, literis comprehendam, infirmitati certè propriæ pernecessaria: quippe cum adsit in promptu, vnde imbecillitas memoriæ meæ assidua lectione reparetur. Ad quod me negotium non solùm *fructus operis*, sed etiam consideratio temporis, & oportunitas loci adhortatur. *Tempus*, propterea, quòd cum humana omnia ab eo rapiantur, & nos ex eo aliquid in invicem rapere debemus, quod in vitam proficiat æter-

Ephes. 2. 19. 1. Pet. 2. 11.

æternam: præsertim, cum & appropinquantis divini judicij terribilis quædam expectatio augeri efflagitet studia religionis: & novorum hæreticorum fraudulentia multum curæ & attentionis indigeat. *Locus* autem, quòd vrbium frequentias, turbasque vitantes, remotioris villulæ, & in eo *secretum monasterij incolamus habitaculum*, vbi absque magna distractione fieri possit illud, quod canitur in Psalmo: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* *Psal. 45. 11.* Sed & propositi nostri ratio in id convenit, quippè qui cum aliquandiu varijs ac tristibus secularis militiæ turbinibus volveremur, tãdem nos *in portum religionis*, cunctis semper fidissimũ Christo

ſto adſpirante condidimus: vt ibi depoſitis vanitatis ac ſuperbiæ flatibus, Chriſtianæ humilitatis placantes Deum, non ſolùm præſentis vitæ naufragia, ſed etiam futuri ſeculi incendia vitare poſſemus. Sed jam in nomine Domini, quod inſtat, aggrediar: vt ſcilicet à majoribus tradita, & apud nos depoſita, ſcribam, relatoris fide potiùs, quàm auctoris præſumptione: hac tamen ſcribendi lege ſervata, vt nequaquam omnia, ſed tantùm neceſſaria quæq; perſtringam: neque id ornato & exacto, ſed facili, communique ſermone: vt pleraque ſignificata potiùs, quã explicata videantur. Scribant ij lautè & accuratè, qui ad hoc munus, vel ingenij fidu-

cia,

cia, vel officij ratione ducuntur: me verò sublevandæ recordationis, vel potiùs oblivionis meæ gratia, *commonitorium* mihimet parasse sufficerit: quod tamen paulatim recolendo quæ didici, emendare & implere quotidiè, Domino præstante conabor. Atqui hoc ipsum idcirco præmonui, vt si fortè elapsum nobis in manus Sanctorum devenerit, nihil in eo temerè reprehendant; quòd adhuc videant promissa emendatione limandum.

CAPVT. I.

SÆpè igitur magno studio & summa attentione perquirens à quamplurimis sanctitate

ctitate & doctrina præstantibus viris, quonam modo possim certa quadam & quasi generali ac regulari via, Catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus ferè retuli: Quòd sive ego, sive quis alius vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, & in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo, munire fidem suam, Domino adjuvante deberet. Primò scilicet, *divinæ legis auctoritate*: tum deinde *Ecclesiæ Catholicæ traditione.*

CAPVT. II.

HIc forſitan requirat aliquis: *Cùm ſit perfectus ſcripturarum Canon, ſibique ad omnia ſatis ſuperque ſufficiat, quid opus eſt, vt ei Eccleſiaſticæ intelligentiæ jungatur authoritas?* Quia videlicet ſcripturam ſacram pro ipſa ſua altitudine non vno, eodemque ſenſu vniverſi accipiunt: ſed ejuſdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur: vt penè quot homines ſunt, tot illic ſententię erui poſſe videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arrius, Eunomius, Macedonius, aliter

Apollinaris,Priſcillianus,aliter Iovinianus, Pelagius, Celeſtius aliter poſtremò Neſtorius. Atque idcirco multum neceſſe eſt, *propter tantos tam varij erroris anfractus, vt Prophetica & Apoſtolica interpretationis linea ſecundum Eccleſiaſtici & Catholici ſenſus normam dirigatur.*

CAPVT. III.

IN ipſa item Catholica Eccleſia magnoperè curandum eſt, vt id teneamus, *quod vbique, quod ſemper, quod ab omnibus* creditum eſt.(Hoc eſt etenim verè proprieque Catholicum, quod ipſa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia verè vniuerſaliter comprehendit

dit) sed hoc ita demum fit: si sequamur *Vniversitatem, Antiquitatem, Consensionem.* Sequemur autem *Vniversitatem* hoc modo, si hanc vnam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: *Antiquitatem* verò ita, si ab his [b]nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos Majores ac Patres nostros celebrasse manifestum est. *Consensionem* quoque itidem, si in ipsa vetustate, omnium vel certè penè omnium Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones sententiasque sectemur.

CAPVT IV.

QVid igitur faciet Christianus Catholicus, si se aliqua

qua Ecclesię particula ab vniversalis fidei communione præciderit? Quid vtique nisi vt pestifero corruptoq; membro, sanitatem vniversi corporis anteponat? Quid si novella aliqua contagio non jam portiunculam tantùm, sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur? Tunc item providebit, vt *antiquitati inhæreat:* quæ prorsus jam non potest ab vlla novitatis fraude seduci; Quid si in ipsa vetustate, duorum aut trium hominum, vel certè civitatis vnius aut etiam provinciæ alicujus error deprehendatur? Tunc omnino curabit, vt paucorum temeritati vel inscitiæ, si qua sunt vniversaliter antiquitus vniversalis Concilij decreta præponat.

nat. Quid si tale aliquid emergat, vbi nihil hujusmodi reperiatur? Tunc operam dabit, vt collatas inter se Majorum consulat interrogetque sententias: eorum duntaxat, qui diversis licet temporibus & locis, in vnius tamen Ecclesiç Catholicæ communione & fide permanentes, magistri probabiles exstiterunt: & quicquid non vnus aut duo tantùm, sed omnes pariter vno eodemq; consensu, apertè, frequenter, perseveranter, tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat absque vlla dubitatione credendum. Sed vt planiora fiant quæ dicimus, exemplis singulatim illustranda sunt, & paulò vberius exaggeranda; ne immodicæ brevi-

tatis

tatis ſtudio rerum pondera orationis celeritate rapiantur.

CAPVT V.

TEmpore *Donati* à quo *Donatiſtæ*, cum ſeſe multa pars Aphricæ in erroris ſui furias præcipitaret, cumque immemor nominis, religionis, profeſſionis, vnius hominis ſacrilegam temeritatem Eccleſiæ Chriſti præponeret; tunc quicunque per Aphricam conſtituti prophano ſchiſmate deteſtato, vniverſis mundi Eccleſiis adſociati ſunt, ſoli ex illis omnibus intra ſacraria Catholicæ fidej ſalvi eſſe potuerunt: egregiam profectò relinquentes poſteris formam; quemadmodum ſcilicet & deinceps, bono

bono more vnius aut certè paucorum vesaniæ, vniversorum sanitas anteferretur.

CAP. VI.

ITem quando *Arrianorum* venenum, non jam portiunculam quandam, sed penè orbem totum contaminaverat, adeò vt prope cunctis Latini sermonis Episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret; tunc quisquis verus Christi amator & cultor exstitit, antiquam fidem novellæ perfidię præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cujus quidem temporis peri-

periculo fatis ſuperque mon-ſtratum eſt, quantum inveha-tur calamitatis, novelli dog-matis inductione. Tunc ſi qui-dem non ſolùm parvæ res, ſed etiam maximę labefactatę ſunt. Nec enim tantùm affinitates cognationes, amicitiæ, domus, verùm etiam vrbes, populi, Provinciæ, nationes, vniverſū poſtremò Romanorum impe-rium funditus concuſſum & e-motum eſt. Namque cum pro-phana ipſa Arrianorum novi-tas, velut quædam *Bellona* aut *Furia*, capto priùs omnium *imperatore*; cuncta denique pa-latij culmina legib. novis ſub-jugaſſet, nequaquam deinceps deſtitit vniverſa miſcere atque vexare: privata ac publica, ſa-cra, prophanaque omnia, nul-lum

lum boni & veri gerere diſcrimen, ſed quoſcunque collibuiſſet, tanquam de loco ſuperiore percutere. Tunc *temeratæ conjuges*, depopulatæ viduæ, prophanatæ virgines, *monaſteria demolita*, diſturbati Clerici, verberati Levitæ, acti in exilium ſacerdotes, oppleta ſanctis ergaſtula, carceres, metalla: quorum pars maxima interdictis vrbibus protruſi atque extorres, inter deſerta, ſpeluncas, feras, ſaxa, nuditate, fame, ſiti, affecti, contriti, & tabefacti ſunt. Atqui hęc omnia nunquid vllam aliam ob cauſam, niſi vtique dum pro cœleſti dogmate humanæ ſuperſtitiones introducuntur: dum *bene fundata antiquitas ſceleſta novitate ſubruitur*, dum ſuperiorum inſtituta

tuta violantur, dum convelluntur definita majorum: dum sese intra sacratæ atq; incorruptæ vetustatis castissimos limites prophanæ ac nonnullæ curiositatis libido non continet?

CAP. VII.

SEd forsitan odio novitatis, & amore vetustatis hæc fingimus. Quisquis hoc æstimat, *Beato* saltem credat *Ambrosio*, qui *in secundo ad Imperatorem Gratianum libro*, acerbitatem temporis ipse deplorans, ait. *Sed jam satis*, inquit, *omnipotens Deus nostro exitio, nostroque sanguine Confessorum neces, exilia sacerdotum, & nephas tantæ impietatis eluimus. Satis claruit, eos qui violaverũt fidem*

fidem, tutos esse non posse. Item in tertio ejusdẽ operis libro; *Servemus igitur,* inquit, *præcepta majorum, nec hæriditaria signacula ausi rudi temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum, non seniores, non potestates, non Angeli, nõ Archangeli aperire ausi sũt: soli Christo explanandi eius prærogativa servata est. Librum sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, signatum à confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti sunt, postea tamen damnata fraude signarunt, qui violare non ausi sunt, Confessores & Martyres exstiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus?* Prædicamus, inquam ô vene-

venerande Ambrosi, prædicamus planè, laudantesque miramur. Nam quis ille tam demens est, qui eos, adsequi non evaleat, non exoptet sequi? quos à defensione fidei Majorum nulla vis depulit? non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non homines, non dæmones. Quos, inquam, pro religiosæ vetustatis tenicitate tanto munere Dominus dignos judicavit, vt per eos prostratas repararet Ecclesias, extinctos spiritualiter populos vivificaret, dejectas sacerdotum coronas reponeret, nefarias illas novellæ impietatis non literas, sed lituras, infuso cælitus Episcopis fidelium lachrymarum

rum fonte deleret: vniversum postremò jam penè mundum sæva repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquã fidem à novella perfidia, ad antiquam sanitatem, à novitatis vesania: ad antiquam lucem, à novitatis cœcitate revocaret.

CAPVT. VIII.

SEd in hac divina quadam confessionum virtute, illud etiam est nobis vel maximè considerandum, quod tunc apud ipsam Ecclesię vetustatem non partis alicujus sed vniversitatis ab ijs est suscepta defensio; neque enim fas erat, vt tanti ac tales viri vnius, aut duorum hominum errabundas, sibique

biqne ipsis contrarias suspiciones tam magno volumine adsererent: aut verò pro alicujus provinciolæ temeraria quadam conspiratione certarent: sed omnium sanctæ Ecclesiæ Sacerdotum, Apostolicæ & Catholicæ veritatis hæredum decreta & definita sectantes, maluerunt semetipsos, quàm vetustæ vniversitatis fidem prodere. Vnde & ad tantam gloriam pervenire meruerunt, vt non solùm *confessores*, verùm etiam *confessorum principes* jure meritoque habeantur. Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplum; planeque divinum, & veris quibusque Catholicis indefessa meditatione recolendum: qui in modum *septemplicis candelabri*,

labri, ſeptena ſancti Spiritus luce radiantes, clariſſimam poſteris formulam præmonſtrarunt, quonam modo deinceps per ſingula quæque errorum vaniloquia, ſacratæ vetuſtatis auctoritate, prophanæ novitatis conteratur audacia.

CAPVT. IX.

NEque hoc ſanè novum: ſiquidem mos iſte ſemper in Eccleſia viguit, vt *quo quiſq; foret religioſior, eò promptius novellis adinventionibus contrairet*. Exemplis talibus plena ſunt omnia. Sed ne longum fiat, vnum aliquod, & hoc ab *Apoſtolica potiſſimum ſede* ſumemus: vt omnes luce clarius videant, beatorum Apo-

ſtolorum beata ſucceſſio quanta vi ſemper, quanto ſtudio, quanta contentione defenderit ſuſceptæ ſemel religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriæ *Agrippinus Carthaginenſis Epiſcopus*, primus omnium mortalium contra divinum canonem, contra vniverſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium conſacerdotum, contra morem ac inſtituta majorum rebaptizandum eſſe cenſebat. Quæ præſumptio tantum mali invexit, vt non ſolùm hæreticis omnibus formam ſacrilegij, ſed etiam quibusdam Catholicis occaſionem præbuerit erroris. Cùm ergo vndique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaqua verſum

sũ Sacerdotes pro suo quisq; studio reniterentur, tunc beatę memoriæ *Papa Stephanus, Apostolicæ sedis Antistes*, cum cæteris quidem collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit: dignum, vt opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in Epistola, quæ tunc ad Aphricam missa est, idem his verbis sanxit, *nihil novandum, nisi quod traditum est*. Intelligebat etenim vir sanctus, & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, qua fide à Patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur: *nosque religionem, non quâ vellemus ducere, sed potius quâ illa duceret,*

duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & gravitatis, *non sua posteris tradere, sed à Majoribus accepta servare.* Quis ergo tunc vniversi negocij exitus? quis vtique nisi vsitatus & solitus: *Retenta est scilicet Antiquitas, explosa Novitas.*

CAPVT. X.

SEd fortè tunc ipsi *novitiæ adinventioni patrocinia defuerunt.* Imò verò tanta vis ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tantus adsertorum numerus, tanta veri similitudo, tanta divinæ legis oracula, sed planè novo ac malo more intellecta, vt mihi omnis ista conspiratio nullo modo destrui

ſtrui potuiſſe videatur, niſi ſolam tanti moliminis cauſam ipſa illa ſuſcepta, ipſa defenſa, ipſa laudata novitatis profeſſio deſtituiſſet. Poſtremò ipſius *Africani concilij* ſive decreti quæ vires? donante Deo, nullæ, ſed vniverſa, tanquam fabulæ; tanquam ſomnia, tanquam ſuperflua abolita, antiquata, calcata ſunt.

CAP. XI.

ET ô rerum mira converſio! Auctores ejuſdem opinionis, Catholici: conſectatores verò hæretici, judicantur. Abſolvuntur magiſtri, condemnantur diſcipuli, conſcriptores librorum filij regni erunt, aſſertores verò gehenna ſuſcipi-

et. Nam quis ille tam demens eſt, qui illud ſanctorum omnium, & Epiſcoporum, & Martyrum lumen, beatiſſimum *Cyprianum*, cum cæteris collegis ſuis in æternum dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto? Aut quis contra tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & cæteras peſtes, quæ illius authoritate concilij rebaptizare ſe jactitant, in ſempiternum neget arſuros eſſe cum diabolo? Quod quidem mihi divinitus videtur promulgatum eſſe judicium, propter eorum maximè fraudulentiam, qui cum ſub alieno nomine hæreſin concinnare machinentur, captant plerumque veteris cujuſpiam viri ſcripta paulò involutius edita, quæ pro ipſa ſui obſcuritate dogmati

ti

ti suo quasi congruant: vt illud; nescio quid, quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiã duplici odio dignam judico: vel eo, quòd hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt: vel eò etiam, quòd sancti cujusq; viri memoriam tanquam sopitos iam cineres prophana manu ventilãt; & quæ silentio sepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant: sequentes omninò vestigia auctoris sui *Cham*, qui nuditatem venerandi *Noe*, non modo operire neglexit, verum quoque irridendam cæteris enunciavit. Vnde tantam læsæ pietatis meruit offensam, vt etiam posteri ipsius, peccati sui maledictis obligarentur:

beatis illis fratribus, longeque dissimilibus, qui nuditatem ipsam reverendi patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt, sed a-

Gen.4. 22.

versè, vt scribitur, texerunt eum: quod est, erratum sancti viri nec adprobasse, nec prodidisse: atque idcircò beata in posteros benedictione donati sũt. Sed ad propositum redeamus.

CAP. XII.

MAgno igitur metu nobis mutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculũ pertimescendum est, à quo nos non solùm constitutionis Ecclesiasticæ disciplina, sed etiam censura Apostolicæ deterret autoritatis. Scitum etenim cunctis est,

est, quàm graviter, quã severè, quàm vehementer invehatur in quosdam B. Apostolus Paulus, qui *mira levitate nimiũ citò translati fuerant ab eo, qui eos vocaverat in gratiam Christi; in aliud Evangelium; quod non est aliud*: qui *coacervârant sibi magistros ad sua desideria; à veritate quidem auditũ avertentes, conversi verò ad fabulas*: habentes damnationem, quòd *primã fidem irritam fecissent*. Quos deceperant ij, de quibus ad Romanos fratres scribit idem Apostolus: *Rogo autem vos fratres, vt observetis eos, qui dissentiones & offendicula præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, & declinate ab illis: hujusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo*

Gal. 1. c. 7.

2. Tim. 4. 3. 4.

1. Tim. 5. 12.

Rom. 16. 17.

ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Qui intrant per
2.Tim.3. domos, *& captivas ducunt mu-*
6.7. *lierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desiderijs:* semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam pervenien-
Tit.1. tes. *Vaniloqui & seductores,*
10.11. qui vniversas domos subvertunt, *docentes quæ non oportet turpis lucri gratia.* Homines
2.Tim. corrupti mente, *reprobi circa*
3.8. *fidem: superbi, & nihil scientes: sed languentes circa quæstiones*
1.Tim. *& pugnas verborum,* qui veri-
6.4.5. tate privati sunt, *existimantes*
1. Tim. *quæstum esse pietatem:* simul
5.13. autē & ociosi discunt circumire domos, non solùm autem ociosi, sed & verbosi, & curiosi, loquentes quæ non oportet.

Qui

Qui bonam conſcientiam repellentes, *circa fidem naufragaverunt*. Quorum prophana vaniloquia *multum proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit*. Benè autem, quod de ijs item ſcribitur: *ſed vltra non proficiunt: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit*. Cùm ergò tales quidam circumeuntes provincias & civitates, atque errores venalitios circumferendo etiam ad Galatas deveniſſent: cumque his auditis *Galatæ* nauſea quadam veritatis adfecti, Apoſtolicę Catholicæque doctrinę manna revomentes, hæreticę novitatis ſordibus oblectarentur, ita ſeſe Apoſtolicæ poteſtatis exercuit auctoritas, vt ſumma cum ſe-

1. *Tim.* 1. 19.
2. *Tim.* 2. 16.
2. *Tim.* 3. 9.

veritate decerneret: ſed *licet aut nos*,inquit, *aut angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquã quod evangelizauimus; anathema ſit*.Quid eſt,quod ait, Sed licet nos,cur nõ potiùs, ſed licet ego? Hoc eſt, etiamſi Petrus,etiamſi Andreas,etiãſi Iohannes, etiãſi poſtremò omnis Apoſtolorum chorus Evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus,anathema ſit. Tremenda diſtrictio: propter adferendam primæ fidei tenacitatem, nec ſibi, nec cæteris coapoſtolis pepercisſe: Parum eſt,*etiamſi angelus*, inquit, *de cœlo euangelizat vobis, præterquam quod euangelizavimus: anathema ſit*. Non ſufficerat ad cuſtodiam traditæ ſemel fidei, humanæ conditionis commemorâſſe

moráſſe naturam, niſi angelicam quoq; excellentiam comprehendiſſet. *Licet nos*, inquit, *aut angelus de cœlo*. Non quia ſancti cœleſteſque angeli peccare jam poſſint, ſed hoc eſt quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod non poteſt fieri; quiſquis ille traditam ſemel fidem mutare tentaverit: anathema ſit.

CAP. XIII.

SEd hæc forſitan perfunctoriè prælocutus eſt, & humano potius effudit impetu, quàm divina ratione decrevit. Abſit, ſequitur enim, & hoc ipſum ingenti molimine iteratæ inſinuationis inculcat: *Sicut prædiximus*, inquit, *& nunc iterum*

dico: si quis vobis evangelizaverit præterquam quod accepistis, anathema sit: Non dixit, Si quis vobis adnunciaverit, præterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur; recipiatur: sed *anathema* sit, inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ovis dirum contagium, innoxium gregem Christi venenata permixtione contaminet. Sed forsitan Galatis ista tantùm præcepta sunt. Ergo & ista solis Galatis imperata sunt, quæ in ejusdem epistolæ sequentibus commemorantur: qualia sunt hæc: *Si vivimus spiritu, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi; invicem provocantes, invicem invidentes.* Et reliqua. Quod si absurdum est,

Gal. 5.

&

& omnibus ex æquo imperata ſunt, ſtat, vt ſicut hæc morum mandata, ita etiam illa, quæ de fide cauta ſunt, omnes pari modo comprehendant.

CAPVT. XIV.

ET ſicuti nemini licet invicem provocare, aut invidere invicem, ita nemini liceat præter id quod Eccleſia Catholica vſquequaque evangelizat accipere. Aut forſitan tunc jubebatur, ſi quis adnunciaſſet, præterquam quod annunciatum fuerat, anathemari: nunc verò jam non jubetur. Ergo & illud quod item ibi ait: *Dico autem ſpiritu ambulate, & deſiderium carnis non perficietis*, tunc tantum jubebatur modo verò jam

jam non jubetur. Quod ſi impium pariter & perniciosum eſt ita credere, neceſſariò ſequitur, vt ſicut hæc cunctis ætatibus obſervanda ſunt, ita illa quoq; , quæ de non mutanda fide ſancita ſunt, cunctis ætatibus imperata ſint : *Adnunciare ergo aliquid Chriſtianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit* : & anathemare eos qui adnuncient aliquid, præterquam quod ſemel acceptum eſt, *nunquam non oportuit, nuſquam non oportet, nuſquam non oportebit.* Quæ cum ita ſint, eſtne aliquis vel tantæ audaciæ, qui præter id quod apud Eccleſiam adnunciatum eſt, adnunciet : vel tantæ levitatis, qui præter id,

id, quod ab Eccleſia accepit, accipiat? Clamet; & repetendo clamet, & omnibus, & ſemper, & vbique per literas ſuas clamet ille, ille vas electionis, ille magiſter gentium, ille Apoſtolorum tuba, ille terrarum præco, ille cœlorum conſcius, vt ſi quis novum dogma adnunciaverit; anathematizetur. Et contra reclament *ranæ quædam*, & *cyniphes*, & *muſcæ moritura*, quales ſunt Pelagiani, & hoc Catholicis: *Nobis* inquiunt, *autoribus, nobis principibus, nobis expoſitoribus damnate quæ tenebatis, tenete quæ damnabatis*, rejicite antiquam fidem, paterna inſtituta, Majorum depoſita, & recipite, quænam illa tandem? Horreo dicere: ſunt enim tam ſuperba,

ſuperba, vt mihi non modo ad-
firmari, ſed ne refelli quidem
ſine aliquo piaculo poſſe vide-
antur.

CAp. XV.

SEd dicet aliquis. *Cur erg*
perſæpè divinitus ſinuntur ex-
cellentes quædam perſonæ in Ec-
cleſia conſtitutæ res novas Ca-
tholicis adnunciare? Recta in-
terrogatio, & digna quæ dili-
gentius atque vberiùs pertra-
ctetur: cui tamen non ingeni
proprio, ſed divinæ legis au-
ctoritate, Eccleſiaſtici magi-
ſtri documento ſatisfaciendum
eſt. Audiamus ergo ſanctum
Moyſen, & ipſe nos docea
cur docti viri, & qui propte
ſcientiæ gratiam ab Apoſtol
etiam *Prophetæ* nuncupantu
pro

proferre interdum permittantur nova dogmata, quæ vetus Testamentum allegorico sermone *Deos alienos* appellare consuevit; eò quòd scilicet ita ab hæreticis ipsorum opiniones, sicut à gentilibus dij sui obseruentur. Scribit ergo in *Deuteronomio* beatus Moses: *Si surrexerit*, inquit, *in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat*, id est, Magister in Ecclesia constitutus, quem discipuli vel auditores sui ex aliqua revelatione docere arbitrentur. Quid deinde? *Et prædixerit*, inquit, *signum atque portentum, & evenerit quod locutus est*. Magnus profectò, nescio quis significatur Magister, & tantæ scientiæ, qui sectatoribus proprijs non solùm

Deut. 13. 1. *& seq.*

lùm quæ humana ſunt noſſe, verumetiam quæ ſupra hominem ſunt prænoſcere poſſe videatur, quales ferè diſcipuli ſui jactitant fuiſſe *Valentinum*, *Donatum*, *Photinum*, *Apollinarẽ*, cæteroſque ejuſmodi. Quid poſtea? *Et dixerit*, inquit *tibi*, *eamus & ſequamur Deos alienos*, *quos ignoras*, *& ſerviamus eis*. Qui ſunt dij alieni, niſi errores extranei; quos ignorabas, id eſt novi & inauditi? Et ſerviamus eis, id eſt, credamus eis, ſequamur eos. Quid ad extremum? *Non audies*, inquit, *verba Prophetæ illius*, *aut ſomniatoris*. Et, quare, oro te, à Deo non prohibetur doceri, quod adeò prohibetur audiri? *Quia* inquit, *tentat vos Dominus Deus veſter*, *vt palàm fiat*

vtrum

vtrum diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima veſtra. Luce clariùs aperta cauſa eſt, cur interdum divina providentia quoſdam Eccleſiarum magiſtros, nova quædam dogmata prædicare patiatur: *Vt tentet vos*, inquit, *Dominus Deus veſter*, Et profectò magna tentatio eſt, cùm ille quem tu prophetam, quem Prophetarũ diſcipulum, quem doctorem & adſertorem veritatis putes, quem ſumma veneratione & amore complexus ſis, is ſubitò latenter noxios ſubinducat errores: quos nec citò deprehendere valeas dum antiqui magiſterij duceris præjudicio: nec facilè damnare fas ducis, dum magiſtri veteris impediris affectu.

CAP.

CAPVT. XVI.

HIc forsitan efflagitet aliquis, vt ea quę sancti Moysi verbis adserta sunt, ecclesiasticis aliquibus demonstrentur exemplis. Æqua expostulatio, nec diu differenda. Nam vt à proximis & manifestis incipiam, qualem fuisse nuper tentationem putamus, cùm infœlix ille *Nestorius* subitò ex ove conversus in lupum, gregem Christi lacerare cœpisset; cùm eum hi ipsi qui rodebantur, ex magna adhuc parte ovem crederent, ideoque morsibus ejus magis paterent. Nam quis eum facilè errare arbitretur, quem tanto imperij judicio electum, tanto sacerdotum studio

ſtudio proſecutum videret, qui cum magno ſanctorum amore, ſummo populi favore celebraretur, quotidiè palam divina tractabat eloquia, & noxios quoque Iudæorum & gentilium confutabat errores. Quo tandem iſte modo non cuivis fidem faceret, ſe recta docere, recta prædicare, recta ſentire? Qui vt vni hæreſi ſuæ aditum patefaceret, cunctarum hæreſeôn blaſphemias inſectabatur. Sed hoc erat illud quod Moyſes ait: *Tentat vos Dominus Deus veſter, ſi diligatis eum, an non.* Et vt Neſtorium prętereamus, in quo plus ſemper admirationis, quàm vtilitatis, plus famæ, quàm experientiæ fuit: quem opinione vulgi aliquamdiu magnum

humana

humana magis faceret gratia, quàm divina: eos potiùs commemoremus, qui multis profectibus, multaque industria præditi, non parvæ tentationi Catholicis hominibus extiterunt: velut apud Pannonios majorum memoria *Photinus* Ecclesiam *Sirmitanam* tentâsse memoratur. Vbi cùm magno omnium favore in sacerdotium fuisset ascitus, & aliquandiu tanquam Catholicus administraret: subitò, sicut malus ille Propheta, aut somniator, quem Moyses significat, creditam sibi plebem Dei persuadere cœpit, vt sequeretur Deos alienos, id est errores extraneos; quos antea nesciebat. Sed hóc vsitatum: illud verò perniciosum, quod ad tantum nefas

nefas non mediocribus admi-
niculis vtebatur. Nam erat &
ingenij viribus valens, & do-
ctrinæ opibus excellens, & e-
loquio præpotens: quippè qui
vtroque ſermone copiosè &
graviter diſputaret & ſcribe-
ret: quod monumentis libro-
rum ſuorum manifeſtatur, quos
idem partim Græco, partim
Latino ſermone compoſuit.
Sed benè, quòd commiſſæ ipſi
oves Chriſti, multum pro Ca-
tholica fide vigilantes, & cau-
tæ, citò ad præmonentis Moy-
ſis eloquia reſpexerunt, & Pro-
phetæ atque paſtoris ſui licet
admirentur eloquentiam, ten-
tationē tamen non ignorarunt.
Nam *quem antea quaſi arietem
gregis ſequebātur, eundem dein-
ceps veluti lupū fugere cæperunt.*

Neque

Neque solùm Photini, sed etiam *Apollinaris* exemplo istius Ecclesiasticæ tentationis periculum discimus, & simul ad observandæ diligentius fidei custodiam commonemur. Etenim ipse auditoribus suis magnos æstus, & magnas generavit angustias: quippè cum eos huc Ecclesiæ traheret auctoritas, huc magistri retraheret consuetudo: cumque inter vtraque nutabundi & fluctuantes, quid potiùs sibi seligendum foret, non expendunt. Sed forsitan eiusmodi ille vir erat, qui dignus esset facilè contemni. Imò verò tantus ac talis, cui nimium citò in plurimis crederetur. Nam quid illo præstantius acumine, exercitatione, doctrina? quàm multas ille hære-

hæreſes multis voluminibus oppreſſerit, quot inimicos fidei confutauerit errores, indicio eſt opus illud *triginta non minus librorum nobiliſſimum ac maximum*, quo inſanas Porphyrij calumnias magna probationum mole confudit. Longum eſt vniverſa ipſius opera commemorare, quibus profectò ſummis ædificatoribus Eccleſiæ par eſſe potuiſſet: niſi prophana illa hæreticæ curioſitatis libidine novum neſcio quid inveniſſet, quò & *cunctos labores ſuos velut cujuſdam lepræ admixtione fœdaret*, & committeret vt doctrina ejus non tam ædificatio quam tentatio potiùs eccleſiaſtica diceretur. Hic à me forſitan depoſcatur, vt horum quos ſupra commemora-

moravi exponam hæreſes: Neſtorij ſcilicet, Apollinaris, & Photini. Hoc quidem ad rem, de qua nunc agimus, non attinet, propoſitum etenim nobis eſt, non ſingulorum errores perſequi, ſed paucorum exempla proferre, quibus evidenter ac perſpicuè demonſtretur illud quod Moyſes ait: Quia ſcilicet, ſi quando eccleſiaſticus aliquis magiſter, & ipſe interpretandis prophetarum myſterijs propheta, novi quiddam in Eccleſiam Dei tentet inducere, ad tentationem id noſtram fieri providentia divina patiatur.

CAPVT. XVII.

VTile igitur fuerit in excurſu, quid ſupra memorati

rati hæretici sentiant, breviter exponere, id est, Photinus, Apollinaris, Nestorius. *Photini ergo secta hæc est:* Dicit Deum singulum esse & solitarium, & more Iudaico confitendum: Trinitatis plenitudinem negat, neque vllam Dei verbi, aut vllam Spiritus sancti putat esse personam: Christum verò hominem tantummodò solitarium adserit, cui principium adscribit ex Maria: & hoc omnibus modis dogmatizat, solam nos personam Dei patris, & solum Christum hominem colere debere. Hæc ergo Photinus. *Apollinaris* verò in vnitatem quidem trinitatis quasi consentire se jactat, & hoc ipsum plena fidei sanctitate: sed in domini incarnatione aperta

professione blasphemat. Dicit enim *in ipsa Salvatoris nostri carne, aut animam humanam penitus non fuisse, aut certè talem fuisse, cui mens & ratio non esset.* Sed & ipsam Domini carnem, non de sanctæ virginis Mariæ carne susceptam, sed de cœlo in virginem descendisse dicebat: eamque nutabundus semper & dubius, modò coæternam Deo verbo, modò de verbi divinitate factum prædicabat. Nolebat enim in Christo esse duas substantias, vnam divinam, alteram humanam: vnam ex patre, alteram ex matre: sed ipsam verbi naturam putabat esse discissam: quasi aliud ejus permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnem: vt cum veritas dicat

ex

ex duabus substantiis vnum esse Christum, ille contrarius veritati, ex vna Christi divinitate duas asserat esse substantias. Hæc itaque Apollinaris. *Nestorius* autem contrario Apollinari morbo, dum se duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repentè personas: & inaudito scelere duos vult esse filios Dei, *duos Christos:* vnum Deum, alterum hominem: vnum qui ex patre, alterum qui sit generatus ex matre. Atque ideo asserit sanctam Mariam *non theotocon*, sed *christotocon*, esse dicendam: quia scilicet ex ea non ille Christus qui Deus, sed ille qui erat homo, sit natus. Quod si quis eum putat in literis suis vnum Christum dicere, &

vnam Christi prædicare personam, non temerè credat. Aut enim istud fallendi arte machinatus est, *vt per bona faciliùs suaderet & mala*: sicut ait Apostolus, *Per bonum mihi operatus est mortem*: Aut ergo vt diximus fraudulentiæ causa quibusdam in locis scriptorum suorum vnum CHRISTVM, & vnam Christi personam credere se jactitat: aut certè post partum jam virginis ita in vnum Christum duas perhibet convenisse personas, vt tamen conceptus seu partus virginei tempore, & aliquanto postea, duos Christos fuisse contendat. Et cum scilicet Christus homo communis primùm & solitarius natus sit, & necdum Dei verbi personæ vnitate

Rom. 7.

sociatus,

ſociatus, poſtea in eum adſumentis verbi perſona deſcenderit, & licet nunc in Dei gloria maneat adſumptus aliquandiu, tamen nihil inter illum & cæteros homines interfuiſſe videatur.

CAP. XVIII.

HÆc ergo Neſtorius, Apollinaris, Photinus adverſus Catholicam fidem rabidi canes latrant: *Photinus, Trinitatem non confitendo, Apollinaris convertibilem verbi dicendo naturam, & duas in Chriſto ſubſtantias non confitendo*: & aut totam Chriſti animam, aut certè mentem atque rationem in anima denegando, & aſſerendo pro ſenſu mentis

fuiſſe Dei verbum: *Neſtorius duos Chriſtos aut ſemper eſſe, aut aliquandiu fuiſſe adſeverando.* Eccleſia verò Catholica, & de Deo, & de Salvatore noſtro recta ſentiens, nec in Trinitatis myſterium, nec in Chriſti incarnationem blaſphemat: nam & vnam divinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitatem in vna atque eadem majeſtate veneratur, & vnum Chriſtum Ieſum, non duos, eundemque Deum pariter atq; hominem confitetur. Vnam quidem in eo perſonam, ſed duas ſubſtantias: duas ſubſtantias, ſed vnam credit eſſe perſonam: duas ſubſtantias, quia mutabile non eſt verbum Dei, vt ipſum verteretur in carne:

vnam personam, ne duos profitendo filios, *quaternitatem* videatur colere, non Trinitatem.

CAP. XIX.

SEd operę precium est vt idipsum etiam atque etiam distinctiùs & expressiùs enucleemus. In Deo vna substantia, sed tres personæ: In Christo duę substantię, sed vna persona: In Trinitate *alius atque alius*, non *aliud atque aliud*: in Saluatore aliud atque aliud, non alius atque alius. Quomodo in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud? Quia scilicet alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti; sed tamen Patris, & Filij, & Spiritus Sancti non alia & a-

lia, ſed vna eademque natura. Quomodo in Saluatore aliud atque aliud, non alius atque alius? Quia videlicet altera ſubſtantia divinitatis, altera humanitatis: ſed tamen Deitas & humanitas non alter & alter, ſed vnus idemque Chriſtus, vnus idemq; Filius Dei, & vnius ejuſdemque Chriſti & filij Dei vna eademq; perſona. Sicut in homine aliud caro, & aliud anima: ſed vnus idemque homo, anima & caro: In *Petro* & *Paulo* aliud anima, aliud caro: nec tamen duo Petri caro & anima, aut alter Paulus anima, & alter caro: ſed vnus idemque Paulus, ex duplici diverſaque ſubſiſtens animi corporisque natura. Ita igitur in vno eodemque Chriſto

duæ

duæ ſubſtantiæ ſunt: ſed vna diuina, altera humana: vna ex patre Deo, altera ex matre virgine: vna coæterna & æqualis Patri, altera ex tempore & minor patre, vna conſubſtantialis patri, altera conſubſtantialis matri, vnus tamen idemque Chriſtus in vtraq; ſubſtantia. Non ergo alter Chriſtus Deus, alter homo: non alter increatus, alter creatus; non alter impaſſibilis, alter paſſibilis: non alter æqualis patri, alter minor patre: non alter ex patre, alter ex matre, ſed vnus idéq; Chriſtus Deus & homo: idem non creatus, & creatus, idẽ incommutabilis & impaſſibilis, idem cõmutatus & paſſus: idẽ patri & æqualis, & minor: idẽ ex Patre ante ſecula gẽitus, idẽ in ſeculo

ex matre generatus: perfectus Deus, perfectus homo: in Deo summa divinitas, in homine plena humanitas: Plena, inquam, humanitas, quippè quæ animam simul habeat & carnem: sed carnem veram, nostram, maternam: animam verò intellectu præditam, mente ac ratione pollentem. Est ergo in Christo verbum, anima, caro: sed hoc totum vnus est Christus, vnus filius Dei, & vnus Salvator ac redemptor noster. Vnus autem, non corruptibili nescio qua divinitatis & humanitatis confusione, sed integra & singulari quadam vnitate personæ. Neque enim illa conjunctio alterum in alterũ convertit atque mutavit (qui est error proprius

Arri-

Arrianorum) sed ita in vnum potius vtrumque compegit, vt manente semper in Christo singularitate vnius ejusdemque personæ in æternum quoque permaneat proprietas vniuscujusque naturæ, quo scilicet nec vnquam Deus corpus esse incipiat, nec aliquando corpus esse desistat: quod etiam humanæ conditionis demonstratur exemplo: neque enim in præsenti tantùm, sed in futuro quoque vnusquisq; hominum constabit ex corpore & anima: nec tamen vnquam aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus, sed vnoquoque hominum sine fine victuro, in vnoquoque hominum sine fine necessariò vtriusque substantiæ differentia perma-

permanebit. Ita in Christo quoque vtriusque substantiæ sua cuique in æternum proprietas, salua tamen personæ vnitate retinenda est.

CAP. XX.

SEd cùm personam sæpius nominamus & dicimus, quod Deo persona homo factus sit, vehementer verendum est, ne hoc dicere videamur, quòd Deus verbum sola imitatione actionis, quæ sunt nostra susceperit, & quidquid illud est conversationis humanæ, quasi advmbratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, vbi vnus plures effingit repentè personas, quarũ ipse nulla est. Quotiescunq; etenim

etenim aliqua ſuſcipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia aut opera patrantur, vt tamen hi qui agunt, non ſint ipſi, quos agunt. Neque enim, vt verbi gratia ſecularium, & Manichæorum vtamur exemplis, cum *actor tragicus* Sacerdotem effingit, aut regem, ſacerdos aut rex eſt: nam deſinente actu, ſimul & ea quam ſuſceperat perſona deſiſtit. Abſit hoc à nobis nefarium ſceleratumque ludibrium. Manichæorum ſit iſta dementia, qui phantaſiæ prædicatores, aiunt filium Dei Deum, perſonam hominis non ſubſtantivè extitiſſe, ſed actu putativo quodam, & converſatione ſimulâſſe. Catholica verò fides ita verbum

Dei

Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt, non fallaciter & adumbratè, sed verè expressèque susciperet; & quæ erant humana, non aliena imitaretur, sed potiùs vt sua gereret: & prorsus quod agebat, hoc etiam esset. Sicut ipsi nos quoque in eo quod loquimur, sapimus, vivimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus. Neque enim *Petrus* & *Ioannes*, vt eos potissimùm nominem, imitando erant homines, sed subsistendo. Neque item *Paulus* simulabat Apostolum, aut fingebat Paulum, sed erat Apostolus, & subsistebat Paulus: Ita etiam Deus verbum, adsumendo & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiendo per carnem, sine vlla

tamen

tamen suæ corruptione natu-
ræ hoc omninò præstare dig-
natus est, vt hominem perfe-
ctum non imitaretur aut fin-
geret, sed exhiberet: vt homo
verus non videretur aut puta-
retur, sicut anima connexa car-
ni, nec in carnem tamen versa
non imitatur hominem, sed est
homo; & homo non per simu-
lationem, sed per substantiam:
ita etiam verbum Deus, absque
vlla sui conversione vniendo
se homini, non confundendo,
non imitando factus est homo,
sed subsistendo. Abjiciatur
ergo tota penitus personæ
illius intelligentia, quæ fin-
gendo imitatione suscipitur:
vbi semper aliud est, & ali-
ud simulatur: vbi ille qui agit,
nunquam is est, quem agit. Ab-
sit

ſit etenim, vt hoc fallaci modo Deus verbum hominis perſonam ſuſcepiſſe credatur, ſed ita potiùs, vt incommutabili ſua manente ſubſtantia, & in ſe perfecti hominis ſuſcipiendo naturam, ipſe caro, ipſe homo, ipſe perſona hominis exiſteret: non ſimulatoria, ſed vera: non imitativa, ſed ſubſtantiva: non denique quæ cum actione deſiſterat, ſed quæ prorſus in ſubſtantia permaneret. Hæc igitur in Chriſto perſonæ vnitas nequaquam poſt virginis partum, ſed in ipſo virginis vtero compacta atque perfecta eſt.

CAP. XXI.

VEhementer enim præcavere debemus vt Chriſtum non

non modò vnum: ſed etiam ſemper vnum confiteamur: quia intolleranda blaſphemia eſt, vt etiamſi nunc eum vnum eſſe concedas: aliquando tamen non vnum, ſed duos fuiſſe contendas, *vnum* ſcilicet *poſt tempus baptiſmatis, duos verò ſub tempore nativitatis*. Quod immenſum ſacrilegium non aliter profectò vitare poterimus, niſi vnitum hominem Deo in vnitate perſonæ, non aſcenſu, vel reſurrectione, vel baptiſmo, ſed jam in matre, jam in vtero, jam denique in ipſa virginali conceptione fateamur: propter quam perſonæ vnitatem indifferenter ei atque promiſcuè, & quæ Dei ſunt propria, tribuuntur homini, & quæ carnis pro-

propria aſcribuntur Deo. Inde eſt enim quod divinitus ſcriptũ eſt: *Et filiũ hominis deſcendiſſe de cœlo, & Dominũ majeſtatis crucifixũ in terra*, inde etiã eſt, vt carne Domini facta, carne Domini creata, ipſũ verbũ Dei factum, ipſa ſapientia Dei impleta, ſcientia creata dicatur: ſicut in præſcientia manus ipſi-
Pſal. 21. us, & pedes foſſi eſſe referuntur: Per hanc, inquam, perſonæ vnitatem illud quoque ſimilis myſterij ratione profectum eſt, vt carne verbi ex integra matre naſcente, ipſe Deus verbum natus ex virgine Catholiciſſimè credatur, impijſſimè denegetur. Quæ cum ita ſint, abſit vt quiſquam ſanctam Mariam divinæ gratiæ privilegiis, vt ſpeciali gloria, fraudare conetur:

conetur: Eſt enim ſingulari quodam Domini ac Dei noſtri, filij autem ſui munere, veriſſimè ac beatiſſimè *theotocos* confitenda. Sed non eodem modo *theotocos*, quo impia quædam hæreſis ſuſpicatur, quæ adſerit eam Dei matrem ſola appellatione dicendam, quæ eum ſcilicet pepererit hominem, qui poſtea factus eſt DEVS, ſicut ſcimus Presbyteri matrem, aut Epiſcopi matrem, non jam presbiterum aut Epiſcopum pariendo, ſed eum generando hominem, qui poſtea Presbyter vel Epiſcopus factus eſt. Non ita, inquam, ſancta Maria *theotocos*: ſed ideo potius, quoniam, vt ſupra dictum eſt, jam in ejus ſacrato vtero ſacroſanctum illud myſterium perpetratum

tratum est, quod propter singularem quandam, atque vnicam personæ vnitatem sicut verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus est.

CAP. XXII.

SEd jam ea, quæ supra de memoratis hæresibus, vel de Catholica fide breviter dicta sunt, renovandæ causa memoriæ breviùs strictiùsque repetamus: quo scilicet, & intelligantur iterata pleniùs, & firmiùs inculcata teneantur. Anathema igitur *Photino*, non recipienti plenitudinem Trinitatis, & Christum hominem tantummodo solitarium prædicanti. Anathema *Apollinari* adserenti in Christo converse divi-

divinitatis corruptionem, & auferenti perfectæ humanitatis proprietatem. Anathema *Neſtorio*, neganti ex virgine Deum natum, adſerenti duos Chriſtos: & exploſa Trinitatis fide, quaternitatem nobis introducenti. *Beata verò Catholica Eccleſia*, quæ vnum Deum in Trinitatis plenitudine, & item Trinitatis æqualitatem in vna divinitate veneratur: vt neque ſingularitas ſubſtantiæ perſonarum confundat proprietatem, neque item Trinitatis diſtinctio vnitatem ſeparet Deitatis. *Beata*, inquam Eccleſia; quæ in Chriſto duas veras perfectaſque ſubſtantias, ſed vnam Chriſti credit eſſe perſonam: vt neque naturarum diſtinctio vnitatem

perſo-

personæ dividat, neque item personæ vnitas differentiam confundat substantiarum: *Beata* inquam, *Ecclesia*, quæ vt vnum semper Christum & esse, & fuisse fateatur, vnitum hominem Deo non post partum, sed jam in ipso matris vtero confitetur. *Beata*, inquam, *Ecclesia*, quæ Deum factum hominem, non conversione naturæ, sed personæ ratione intelligit: Personæ autem non simulatoriæ, & transeuntis, sed substantivæ ac permanentis. *Beata*, inquā, *Ecclesia*, quæ hanc personæ vnitatem tantam vim habere prædicat, vt propter eam miro ineffabilique mysterio & divina homini, & Deo adscribat humana. Nam propter eam & hominem de cœlo secundum

dùm Deum deſcendiſſe non abnegat, & Deum ſecundùm hominem credidit in terra factum, paſſum & crucifixum. Propter eam denique & hominem Dei filium, & Deum filium virginis confitetur. *Beata*, igitur ac veneranda, benedicta, & ſacroſancta, & omninò ſupernæ illi angelorum laudationi comparanda confeſſio, quæ vnum Dominum Deum trina ſanctificatione glorificat. Idcirco enim vel maxmè vnitatem Christi prædicat, ne myſterium Trinitatis excedat. Hęc in excurſu dicta ſint, aliàs ſi Deo placuerit, vberiùs tractanda & explicanda. Nuncad propoſitum redeamus.

CAP.

CAP. XXIII.

DIcebamus ergo in superioribus, quòd in Ecclesia Dei *tentatio esset populi, error magistri: & tanto major tentatio, quanto ipse esset doctior, qui erraret.* Quod primum scripturæ authoritate, deinde Ecclesiasticis docebamus exemplis: eorum scilicet commemoratione, quod cum aliquandiu sanæ fidei forent habiti, ad extremũ tamen, aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam hærisim condidissent. Magna profectò res & ad discendum vtilis, & ad recolendum necessaria, quam etiam atque etiam exemplorum molibus illustrare atque inculcare debemus: vt omnes

nes ferè Catholici noverint, *ſecum Eccleſiæ doctores recipere, non cum Doctoribus Eccleſiæ fidem deſerere debere.* Sed ego ita arbitror, quòd cùm multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo penè ſit, qui *Origenis* tentatione valeat comparari, in quo plura adeò præclara, adeò ſingularia, adeò mira exſtiterunt, vt inter initia habendam cunctis adſertionibus ejus fidem, quivis facilè judicaret. Nam ſi *vita* facit auctoritatem, magna illi induſtria, magna pudicitia, patientia, tolerantia; ſi *genus* vel *eruditio*, quid eo nobilius qui primùm in ea domo natus eſt, quæ eſt illuſtrata martyrio? Deinde pro Chriſto non ſolùm patre, ſed omni quoque facul-

tate privatus, tantùm inter san-
ctæ paupertatis profecit angu-
stias, vt pro nomine domini-
cæ confessionis sæpius, vt fe-
runt, adfligeretur. Neque verò
hæc in illo sola erant, quæ cun-
cta postea tentationi forent; sed
tanta etiam *vis ingenij*, tam pro-
fundi, tam acris, tam elegantis,
vt omnes penè multùm longe-
que superarit, tanta doctrinæ
ac totius eruditionis magnifi-
centia, vt pauca forent divinæ,
penè fortassè nulla humanæ
philosophiæ, quæ non penitus
adsequeretur. Cujus scientiæ
cum *Græcia* cederet, *Hebræ*
quoque elaborata sunt. *Elo-
quentiam* verò quid memo-
rem? cujus fuit tam amœna,
tam lactea, tam dulcis oratio, vt
mihi ex ore ipsius non tam
verba

verba, quàm mella quædam flu-
xiſſe videantur. Quæ non ille perſuaſu difficilia diſputandi viribus elimpidavit? quæ factu ardua non vt facilima viderentur effecit? Sed forſitan argumentorum tantummodo nexibus adſertiones ſuas texuit. Imò planè *nemo vnquam Magiſtrorum fuit, qui pluribus divinæ legis vteretur exẽplis*. Sed credo pauca conſcripſit: Nemo mortalium plura; vt mihi ſua omnia non ſolùm non perlegi, ſed ne inveniri quidem poſſe videantur. Cui ne quidquam ad ſcientiæ inſtrumenta deeſſet, etiam plenitudo exabundavit ætatis. Sed forſitan diſcipulis parum felix: Quis vnquam felicior? Nempè innumeri ex ſinu ſuo doctores, innumeri Sa-

cerdotes, Confessores, & Martyres extiterunt. Iam verò quãta apud omnes illius admiratio, quanta gloria! quanta gratia fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulò religiosior ex vltimis mundi partibus advolavit? Quis Christianorum non pene vt Prophetam, quis Philisophorum non vt magistrum veneratus est? Quàm autem non solũ privatę cõditioni, sed ipsi quoque fuerit reverendus *Imperio*, declarant historiæ, quæ eum *à matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt*, cœlestis vtique sapientiæ merito, cujus ille gratia & amore flagrabat. Sed & ejusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad *Philippum Imperatorem*, qui *primu*

mus Romanorum Principum Chriſtianus fuit, Chriſtiani magiſterij auctoritate conſcripſit. De cujus incredibili quadam ſcientia, ſi quis referentibus nobis Chriſtianum non accipit teſtimonium, ſaltem teſtificantibus Philoſophis gentilem recipiat confeſſionem. Ait namque impius ille *Porphyrius*, excitum ſe fama ipſius Alexandriam ferè puerum perrexiſſe, ibique eum vidiſſe jam ſenem. Sed plane talem tantumque *qui arcē totius ſcientiæ condidiſſet*. Dies me citius defecerit, quā ea quæ in illo viro præclara exſtiterunt, vel ex minima ſaltē parte perſtringā: quæ tamen omnia nō ſolū ad religionis gloriā, ſed etiā ad tētationis magnitudinē pertinebant.

Quotus enim quiſq; tanti ingenij, tantæ doctrinę, tantæ gratiæ virum aut facilè deponeret, ac non potiùs illa vteretur ſententia, *ſe cum Origene errare malle, quàm cum alijs vera ſentire?* Et quid plura? Eo res decidit, vt tantæ perſonæ, tanti doctoris, tanti Prophetæ, non humana aliqua, ſed vt exitus docuit, nimium periculoſa tentatio pluſrimos à fidei integritate deduceret. Quamobrem hic idem *Origenes* tantus ac talis dum gratia Dei inſolentiùs abutitur, dum ingenio ſuo nimium indulget, ſibique ſatis credit, *cum parvipendit antiquam Christianæ religionis ſimplicitatem*, dum ſe plus cunctis ſapere præſumit, dum *Eccleſiaſticas traditiones & veterum magiſte-*

giſteria contemnens, quædam ſcripturarum capitula nouo more interpretatur, meruit vt de ſe quoque Eccleſia Dei diceret: *Si ſurrexerit in medio tui Propheta.* Et paulo poſt: *Non audies*, inquit, *verba Prophetæ illius.* Et item: *quia tentat vos*, inquit, *Dominus Deus veſter, vtrum diligatis eum, an non.* verè non ſolùm tentatio ſed etiam magna tentatio, deditam ſibi atque in ſe pendentem Eccleſiam admiratione ingenij, ſcientiæ, eloquentiæ, conuerſationis & gratiæ nihil de ſe ſuſpicantem, nihil ſe verentem, ſubitò à veteri religione in nouam prophanitatem ſenſim paulatimque traducere. Sed dicat aliquis, *corruptos eſſe Origenis libros*. Non reſiſto,

Non resisto, quin potiùs & malo: nam id à quibusdam & traditum, & scriptum est, non Catholicis tantùm, sed etiam hæreticis. Sed illud est quod nunc debemus advertere, *etsi non ipsum, libros tamen sub nomine suo editos, magnæ esse tentationi*: qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non vt alieni, sed quasi sui leguntur & amantur: vt etsi in errore concipiendo Origenis non fuit sensus, ad errorem tamen persuadendum Origenis auctoritas valere videatur.

CAP. XXIV.

SEd & *Tertulliani* quoque eadem ratio est, nam sicut ille apud Græcos; ita hic apud

Latinos

Latinos nostrorum omnium facilè *princeps* judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in divinis, atque humanis rebus excercitatius? Nempe omnem philosophiam, & cunctas Philosophorum sectas, auctores, adsertoresq; sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum, ac studiorum varietatem, mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò nonne tam gravi ac vehementi excelluit, vt nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliserit? Iam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? Quæ tanta nescio qua, rationum necessitate conserta est, vt ad consensum

ſui quos ſuadere non potuerit, impellat: cujus *quot penè verba, tot ſententiæ* ſunt, *quot ſenſus, tot victoriæ*. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Iudæi, Gentiles, Gnoſtici, cæterique; quorum ille blaſphemias multis ac magnis voluminum ſuorum molibus, velut quibuſdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque poſt hæc omnia, hic, inquam, Tertullianus, Catholici dogmatis, id eſt, vniverſalis ac vetuſtę fidei parum tenax; ac diſertior multò, quàm fidelior mutata deinceps ſententia fecit ad extremum, quod de eo beatus confeſſor *Hilarius* quodam loco ſcribit; *ſequenti*, inquit, *errore detraxit ſcriptis probabilibus auctoritatem*. Et fuit ipſe quoque

que

que in Ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantùm commemorabo, quod contra Mosi præceptum exurgentes in Ecclesia novellas *Montani* furias, & insana illa insanarum mulierum novitij dogmatis somnia, veras prophetias adseverando meruit; vt de se quoque & scripturis suis diceretur: *Si surrexerit in medio tui propheta.* Et mox. *Non audies verba Prophetæ illius.* Quare? *Quia*, inquit, *tentat vos Dominus Deus vester, vtrum diligatis eum, an non.* His igitur tot ac tantis, cæterisque ejusmodi Ecclesiasticorum exemplorum molibus evidenter advertere, & secundum Deuteronomij leges luce clariùs intelligere debemus; quòd

quòd ſi quando aliquis Eccleſiaſticus Magiſter à fide aberraverit, ad tentationem id noſtram fieri providentia divina patiatur : vtrum diligamus DEVM an non, in toto corde, & in tota anima noſtra.

CAP. XXV.

QVæ cum ita ſint, ille eſt verus, & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Eccleſiam, qui Chriſti corpus diligit, qui divinę religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit: non hominis cujuſpiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philoſophiam : ſed hæc cuncta diſpiciens, & in fide fixus,

fixus, & ſtabilis permanens, quicquid vniverſaliter antiquitus eccleſiam Catholicam tenuiſſe cognoverit, id ſolùm ſibi tenendum credendumque decernit: quicquid verò ab aliquo deinceps vno, præter omnes, vel contra omnes Sanctos novum & inauditum ſub-induci ſenſerit, id non ad religionẽ, ſed ad tentationem potiùs intelligat pertinere. Tum præcipuè beati Apoſtoli Pauli eruditus eloquijs: hoc eſt enim quod in *prima ad Corinth.* ſcribit: *Oportet*, inquit, *& hæreſes eſſe, vt probati manifeſti fiant in vobis.* Ac ſi diceret: ob hoc hæreſeôn non ſtatim divinitus eradicantur authores, vt probati manifeſti fiant, id eſt vnuſquiſq; quã tenax & fidelis,

fidelis, & fixus Catholicæ fidei ſit amator, appareat. Et revera *cùm quæque novitas ebullit, ſtatim cernitur frumentorum gravitas, & levitas palearum*: tunc ſine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alij illico prorſus avolant, alij verò tantummodò excuſſi, & perire metuunt, & redire erubeſcunt, *ſaucij, ſemineces, ſemivivi, quippè qui tantam veneni hauſerint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur: nec mori cogat, nec vivere ſinat*. Heu miſeranda conditio, quantis illi curarum æſtibus, quantis turbinibus exagitantur? Nunc etenim qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur: nunc

in

in ſemetipſos reverſi, tanquam contrarij fluctus, reliduntur: nunc temeraria præſumptione ea, quæ incerta videntur, approbant: nunc *irrationali metu etiam quæ certa ſunt expaveſcunt*: incerti quâ eant, quâ redeant: quid appetãt, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malè penduli cordis afflictio, divinę erga ſe miſerationis eſt medicina, ſi ſapiant. Idcircò etenim extra tutiſſimum Catholicæ fidei portum diverſis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac penè necantur procellis, vt excuſſa in altum elatæ mentis vela deponant, quæ malè novitatum ventis expanderant: ſeſeque intra fidiſſimam ſtationem placidæ ac bonæ

bonæ matris reducant & teneant, atque amaros illos turbulentosque errorum fluctus primitus revomant, vt possint deinceps vivæ & salientis aquæ fluenta potare. Dediscant bene, quod didicerunt non benè: & ex toto Ecclesiæ dogmate quod intellectu capi potest, capiant: quod non potest, credant.

CAP. XXVI.

QVæ cum ita sint, iterum atque iterum eadem mecum revolvens & reputans, mirari satis nequeo tantam quorundam hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremò errandi libidinem, vt contenti

non

non sint tradita semel & accepta antiquitus credendi regula, sed nova ac nova in diem quærant, semperque aliquid *gestiant religioni addere, mutare, detrahere.* Quasi non cœleste dogma sit, quod semel revelatum esse sufficiat, sed terrena institutio, quæ aliter perfici, nisi assidua emendatione, imò potiùs reprehensione non possit: cùm divina clament oracula: *Ne transferas terminos quos posuerunt patres tui.* Et: *super judicantem ne judices.* Et: *Scindentem sepem, mordebit eum serpens.* Et illud Apostolicum, quo omnes omnium hæreseôn sceleratæ novitates, velut quodam spirituali gladio sæpe truncatæ semperque truncandæ sunt: *ô Timothee, depositum*

Prov. 22.
Ecclesi. 8.
Ecclesi. 10.
1, Tim. 6.

depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Et post hæc inveniuntur aliqui tanta inveteratæ frontis duritia, tanta impudentiæ incude, tam adamantinæ pertinaciæ, qui tantis eloquiorum cœlestium molibus non succumbant? tantis ponderibus non fatiscant? tantis malleis non conquassentur? tantis postremò fulminibus non conterantur? *Devita*, inquit, *prophanas vocum novitates*: Non dixit antiquitates, non dixit vetustates, imò planè quid è contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est *novitas*, tenenda est *antiquitas*: & si prophana est *novitas*, sacrata

crata eſt *vetuſtas*: *Et oppoſitiones*, inquit, *falſi nominis ſcientia*. Verè falſum nomen apud doctrinas hæreticorum, vt ignorantia ſcientiæ, & caligo ſerenitatis, & tenebræ luminis appellatione fucentur. *Quam quidã*, inquit, *promittentes circa fidem exciderunt*. Quid promittentes exciderunt? niſi novam neſcio quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quoſdam ipſorum dicere: *venite, ô inſipientes, & miſeri, qui vulgò Catholici vocitamini, & diſcite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis antè ſeculis latuit, nuper verò revelata & oſtenſa eſt: ſed diſcite furtim atq; ſecretim, delectabit enim vos*. Et item: cum didiceritis, latenter docete:

cete: ne mundus audiat, nec Ecclesia sciat: paucis namque concessum est tanti mysterij capere secretum. Nonne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud *Salomonis Proverbia* vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt iter suum? *Qui est*, inquit, *vestrum insipientissimus, divertat ad me.* Inopes autem sensu exhortatur, dicens: *Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite.* Quid deinde? *At ille* inquit, *nescit quomodo terrigenæ apud eam pereant.* Qui sunt isti terrigenæ? Exponat Apostolus, *Qui circa fidem*, inquit *exciderunt*.

CAP.

CAP. XXVII.

SEd operæ precium est totum ipsum Apostolorum capitulum diligentius pertractare. *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates*, O, exclamatio ista, & præscientiæ est pariter & charitatis: prævidebat enim futuros, quos etiã prędolebat, errores. Quis est hodie *Timotheus?* nisi vel generalitèr vniversa Ecclesia, vel specialiter totum corpus *Præpositorum*, qui integram divini cultus scientiam vel habere ipsi debent, vel alijs infundere. Quid est *depositum custodi*? Custodi inquit, propter fures, propter inimicos: ne dormi-

dormientibus hominibus ſu- perſeminent zizania ſuper il- lud tritici bonum ſemen, quod ſeminaverat filius hominis in agro ſuo. *Depoſitum*, inquit, *cuſtodi*. Quid eſt depoſitum? id eſt, quod tibi creditum eſt, non quod à te inventum: quod accepiſti, non quod ex- cogitaſti: rem non ingenij, ſed doctrinæ: non vſurpatio- nis privatæ, ſed publicæ traditionis: rem ad te per- ductam, non à te prolatam: in qua non auctor debes eſſe, ſed cuſtos: non inſtitutor, ſed ſectator, non ducens, ſed ſe- quens. Depoſitum, inquit, cuſtodi: *Catholicæ fidei* talen- tum inviolatum illibatumque conſerva. Quod tibi creditum eſt, hoc penes te maneat, hoc

à te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde: nolo mihi pro alijs alia subjicias: nolo pro auro aut impudenter plumbum, aut fraudulenter æramenta supponas: nolo auri speciem, sed naturam planè. O Timothee, ô Sacerdos, ô Tractator, ò Doctor, si te divinum munus idoneum fececerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritualis tabernaculi *Beseleel*, preciosas divini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adjice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod anteà obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur:

rabatur: eadem tamen quæ didicisti ita doce, vt cum dicas novè non dicas nova.

CAP. XXVIII.

SEd forsitan dicit aliquis: *Nullusne ergo in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis?* Habeatur planè, & maximus. Nam quis ille est tam invidus hominibus, tam exosus Deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, vt verè *profectus sit ille fidei*, *non permutatio*. Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur: ad permutationem verò, vt aliquid ex alio in aliud transferatur. Crescat igitur oportet, & multùm vehementerque

terque proficiat, tam ſingulorum, quàm omnium, tam vnius hominis, quàm totius Eccleſiæ ætatum, ac ſeculorum gradibus intelligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo duntaxat genere, in eodem ſcilicet dogmate, eodem ſenſu, eademque ſententia.

CAP. XXIX.

IMitetur animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum proceſſu numeros ſuos evolvant, & explicent, eadem tamen quæ erant, permanent. Multum intereſt inter pueritiæ florem, & ſenectutis maturitatem, ſed iidem tamen ipſi fiunt ſenes, qui fuerant adoleſcentes: vt quamvis

vnius ejuſdemque hominis ſtatus habituſque mutetur, vna tamen nihilominus eademque natura, vna eademque perſona ſit. Parva lactantium membra, magna juvenum: eadem ipſa ſunt tamen. Quot parvulorum artus, tot virorum: & ſiqua illa ſunt, quæ ævi maturioris ætate pariuntur, jam in ſeminis ratione proſerta: vt nihil novum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris jam antea latitaverat. Vnde non dubium eſt, hanc eſſe legitimi & rectam proficiendi regulam, hunc ratum atque pulcherrimum creſcendi ordinem: ſi eas ſemper in grandioribus partes ac formas numerus detexat ætatis, quas in parvulis creatoris ſapientia prę formaverat. *Quod*

ſi

ſi humana ſpecies in aliquam deinceps non ſui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur, neceſſe eſt vt totum corpus vel intercidat, vel prodigioſum fiat, vel certe debilitetur. Ita etiam Chriſtianæ religionis dogma ſequatur has decet profectuum leges: vt annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ætate: incorruptum tamen, illibatumque permaneat, & vniverſis partium ſuarum menſuris, cunctiſque quaſi membris ac ſenſibus proprijs plenum atq; perfectum ſit: quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis diſpendia, nullam ſuſtineat definitionis varietatem.

CAP. XXX.

EXempli gratia: ſeverunt Majores noſtri antiquitus in hac Eccleſiaſtica ſegete triticeæ fidei ſemina: iniquum valdè & incongruum eſt, vt nos eorum poſteri pro germana veritate frumenti, ſubdititium zizaniæ eligamus errorẽ. Quin potiùs hoc rectũ & cõſequens eſt, primis atque extremis ſibimet non diſcrepantibus de incremẽtis triticeæ inſtitutionis triticei quoque dogmatis frugem demetamus: vt cum aliquid ex illis ſeminum primordijs acceſſu temporis evolvatur, & nunc lætetur & excolatur: nihil tamen de germinis proprietate mutetur: addatur licet

licet forma, species, distinctio: eadem tamen cujusque generis natura permaneat: Absit etenim, vt *Rosea illa Catholici sensus plantaria, in carduos spinasq́ue vertantur*. Absit, inquam, vt in ipso spirituali paradyso, de *cynamomi* & *balsami* surculis, lolium repente atque aconita proveniant. Quodcunque igitur in hac Ecclesia, Dei agricultura fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur, & observetur: hoc idem floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. *Fas est etenim, vt priscailla cœlestis philosophiæ dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed nefas est, vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur.*

Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem: sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem.

CAP. XXXI.

NAm si semel admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantum excindendæ atque abolendæ religionis periculum consequatur. *Abdicata etenim qualibet parte Chatholici dogmatis, alia quoq́, atq́ item alia, ac deinde alia & alia jam quasi ex more & licito abdicabuntur.* Porrò autem singulatim partib. repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi vt totũ pariter repudietur? Sed & è cõtra, si novitia veteribus, extranea dome-

domeſticis, & prophana ſacratis admiſceri cæperint, proſerpat hic mos in vniverſum neceſſe eſt, vt nihil poſthac apud Eccleſiam relinquatur intractum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum, ſed ſit ibidem deinceps *impiorum ac turpium errorum lupanar*, vbi erat ante caſtæ incorruptæ ſacrarium veritatis. Sed avertat hoc à ſuorum mentibus nefas divina pietas: ſitq; hic potiùs impiorum furor.

CAP. XXXII.

CHriſti verò Eccleſia ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, nihil in ijs vnquam permutat, nihil

minuit,nihil addit: non amputat necessaria, non apponit superflua: non amittit sua, non vsurpat aliena: sed omni industria hoc vnum studet, vt vetera fideliter sapienterque tractando, siqua sunt illa antiquitus informata & inchoata; accuret & poliat: siqua jam expressa & enucleata, consolidet, firmet: siqua jam confirmata & definita, custodiat: Denique quod vnquam aliud *Conciliorum decretis* enisa est, nisi vt quod anteà simpliciter credebatur, hoc idem posteà diligentiùs crederetur? quod anteà lentiùs prædicabatur, hoc idem posteà instantiùs prædicaretur? quod anteà securiùs colebatur, hoc idem posteà sollicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, sẽper,

neq;

neq; quicquã præterea, hæreticorum novitatibus excitata, *Conciliorum* ſuorum decretis Catholica perfecit Eccleſia, niſi vt, quod prius à majoribus ſola traditione ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiã per ſcripturę chirographũ conſignaret: magnam rerum ſummam paucis literis comprehendendo: & plerunq; propter intelligentiæ lucem, non novum fidei ſenſum, novæ appellationis proprietate ſignando.

CAP. XXXIII.

SEd ad Apoſtolum redeamus: *O Timothee*, inquit, *Depoſitum cuſtodi, devitans prophanas vocum novitates: devita*, inquit, quaſi viperam, quaſi ſcorpionem, quaſi baſi-

liſcum: ne te non ſolum tactu, ſed etiam viſu, afflatuque percutiant. Quid eſt *devitare*? Cum hujuſmodi nec cibum ſumere. Quid eſt divita? *Si quis*, inquit, *venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert.* Quam doctrinam? niſi Catholicam, & vniverſalem, & vnam eademq; per ſingulas ætatum ſucceſſiones incorrupta veritatis traditione manentem, & vſque in ſecula ſine fine manſuram? quid tum? *Nolite*, inquit, *recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis: qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.* Prophanas, inquit, vocum novitates. Quid eſt *prophanas*? Quæ nihil habet ſacri, nihil religioſi: ab Eccleſiæ penetralibus, quæ eſt templum DEI, penitus

nitus extraneas. Prophanas, inquit, vocum novitates: *Vocum*, id est, dogmatum, rerum, sententiarum novitates: quæ sunt vetustati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, vt fides beatorum Patrum, aut tota, aut certè magna ex parte violetur: *necesse est, vt omnes omnium ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, Levitæ & Sacerdotes, tanta Confessorum millia, tanti Martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas, & multitudo, tot Insulæ, Provinciæ, Reges, Gentes, Regna, Nationes, totus postremò penè terrarum orbis per Catholicam fidem Capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorâsse,*

râsse, errâsse, blasphemâsse, nescîsse quid crederet, pronuncietur.

CAP. XXXIV.

P*Rophanas*, inquit, *vocum novitates devita*, quas recipere atque sectari nunquam Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit? Et revera, quæ vnquam hæresis, nisi sub certo loco, certo tempore ebullivit? Quis vnquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ Catholicæ vniversitatis & antiquitatis consensione discreverit? Quod ita esse, luce clarius exempla demonstrant. Quis enim vnquam ante prophanum illum *Pelagium* tantam virtutem liberi

liberi præsūpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus *Cœlestium* reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit astrictum? Quis ante sacrilegum *Arrium*, Trinitatis vnitatem discindere, quis ante sceleratum *Sabellium*, vnitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum *Novatianum*, crudelem Deum dixit; eò quod mallet mortem morientis, quàm vt revertatur & vivat? Quis ante *Magum Simonem*, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in novissimum *Priscillianum* con-

continua & occulta successione manavit, auctorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippè quem adserit talem hominum manibus ipsam suis creare naturam, quæ poprio quondam motu & necessariæ cujusdam voluntatis impulsu nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare: eò quòd furijs omnium vitiorum exagitata & inflammata, in omnia turpitudinum barathra inexhausta cupiditate rapiatur. Innumera sunt talia, quæ brevitatis studio prætermittimus: quibus tamẽ cunctis satis evidenter perspicueque monstratur, hoc *apud omnes ferè hæreses quasi solemne esse ac legiti-*

legitimum, vt semper prophanis novitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientia à fide naufragent. Contrà verò, Catholicorum hoc ferè proprium, deposita sanctorum Patrum & commissa servare, damnare prophanas novitates: & sicut dixit & iterum dixit Apostolus: *Si quis annunciaverit, præterquam quod acceptum est, anathemare.*

CAP. XXXV.

HIc fortasse aliquis interroget, *an & hæretici divinæ scripturæ testimonijs vtantur.* Vtuntur planè, & vehementer quidem, nam videas eos volare per singula quæque sanctæ

ſanctæ legis volumina: per Moyſi, per Regum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud ſuos, ſive alienos: ſive privatim, ſive publicè, ſive in ſermonibus, ſive libris, ſive in convivijs, ſive in plateis: *nihil vnquam penè de ſuo proferunt, quod non etiam ſcripturæ verbis advmbrare conentur.* Lege Pauli Samozateni opuſcula, Priſcilliani, Eunomij, Ioviniani, reliquarumque peſtium: cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non novi aut veteris teſtamenti ſententijs fucata & colorata ſit. Sed *tantò magis cavendi & pertimeſcendi ſunt, quantò occultius* *ſub*

ſub divinæ legis vmbraculis latitant.' Sciunt enim fœtores ſuos nulli ferè citò eſſe placituros, ſi nudi & ſimplices exhalentur: atque idcirco eos cœleſtis eloquij velut quodam aromate aſpergunt, vt ille, qui humanum facilè deſpiceret errorem, divina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt quod hi ſolent, qui parvulis auſtera quædam temperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt: vt incauta ætas cùm dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam ijs curæ eſt, qui mala gramina & noxios ſuccos, medicaminum vocabulis præcolorant: vt nemo ferè vbi ſupraſcriptum legerit

remedium, suspicetur venenum.

CAP. XXXVI.

IDem denique & Salvator clamabat: *Attendite vobis à Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium, ab intus autem sunt lupi rapaces.* Quid est vestitus ovium? nisi Prophetarum & Apostolorum præloquia: quæ ijdem, ovili quadam sinceritate agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt? Qui sunt lupi rapaces? nisi sensus hæreticorum feri, & rapidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaquâ possunt, dilacerant? Sed vt

vt fallaciùs incautis ovibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam ſpeciem, & ſeſe divinæ legis ſententijs velut quibuſdam velleribus obvolvũt: vt cum quiſq; lanarum mollitiem perſẽſerit, nequaquam aculeos dentium pertimeſcat. Sed quid ait Salvator? *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Id eſt, cùm cæperint illas voces non jam proferre tantùm, ſed etiam exponere: nec adhuc jactare ſolm, ſed etiam interpretari; tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur, tunc novitium virus exhalabitur, tunc prophanæ novitates aperientur, tunc primùm ſcindi ſepem videas, tunc transferri patrum terminos, tunc Catholicam

tholicam fidem cædi, tunc ecclesiasticum dogma lacerari.

CAP. XXXVII.

TAles erant ij quos percutit Apostolus Paulus in secunda ad Corinthios, dicens: *Nam ejusmodi*, inquit, *Pseudo-apostoli, sunt operarij subdoli,*
2.Cor.11 *transfigurantes se in Apostolos Christi.* Quid est transfigurantes se in Apostolos Christi? Proferebant Apostoli divinæ legis exempla, proferebant & illi: proferebant Apostoli Psalmorum authoritates, proferebant & illi: Proferebant Apostoli sententias Prophetarum, & illi nihilominus proferebant. Sed cum ea, quæ

quæ ſimiliter protulerant, interpretari non ſimiliter cæpiſſent, tunc ſimplices à ſubdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti á perverſis, tunc poſtremò veri Apoſtoli à falſis Apoſtolis diſcernebantur. *Et non mirum*, inquit: *Ipſe enim ſanathas transfigurat ſe in angelum lucis: non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurantur ſicut miniſtri juſtitiæ.* Ergo ſecundum Apoſtoli Pauli magiſterium, quotiescunque vel Pſeudoapoſtoli, vel Pſeudoprophetæ, vel Pſeudodoctores, divinæ legis ſententias proferunt, quibus malè interpretatis errores ſuos aſtruere conentur, non dubium eſt, quin auctoris ſui callida machi-

machinamenta sectentur quæ; ille nunquam profectò comminisceretur, nisi sciret omninò *nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quàm vt, vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.* Sed dicet aliquis: Vnde probatur quòd sacræ legis exemplum diabolus vsurpare soleat? Legat Evangelia, in qui-
Mat. 4. bus scribitur: *Tunc assumpsit eum diabolus*, id est Dominum Salvatorem: *& statuit illum supra pinnam templi, & dixit ei: si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: quòd angelis suis mandavit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedum tuum.*

Quid

Quid hic faciet miſellis hominibus, qui ipſum Dominum majeſtatis ſcripturarum teſtimonijs appetiuit? *Si*, inquit, *filius Dei es, mitte te deorſum.* Quare? *Scriptum eſt enim*, inquit. Magnoperè nobis doctrina loci iſtius attendenda atque retinenda eſt, vt tanto Euangelicæ auctoritatis exemplo, quando aliquos Apoſtolica, ſeu prophetica verba proferre contra Catholicam fidem viderimus, *diabolum per eos loqui minimè dubitemus.* Nam ſicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur, membra ſcilicet diaboli mēbris Chriſti; perfidi fidelibus, ſacrilegi religioſis, hæretici poſtremò Catholicis. Sed quid tandem dicit?

Si,

Si, inquit, *filius Dei es mitte te deorsum.* Hoc est, filius esse vis Dei, & hæreditatem regni cœlestis accipere, mitte te deorsum; id est: ex istius te sublimis Ecclesiæ, quæ etiam templum Dei putatur, doctrina & traditione demitte. Ac si quis interroget quempiam hæreticorum sibi talia persuadentem: *Vnde probas, vnde doces, quod Ecclesiæ Catholicæ vniversalem & antiquam fidem dimittere debeam?* statim ille. Scriptum est enim. Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille auctoritates parat, de Lege, de Psalmis, de Apostolis, de Prophetis, quibus novo & malo more interpretatis, ex arce Catholica in hæreseos barathrum infœlix anima

ma præcipitetur. Iam verò illis, quæ ſequuntur promiſſionibus miro modo incautos homines hæretici decipere cōſueverunt. Audent etenim polliceri, & docere, *quòd in Eccleſia ſua*, id eſt, in communionis ſuæ conventiculo *magna et ſpecialis, ac planè perſonalis quædam ſit Dei gratia*, adeò vt ſine vllo labore, ſine vllo ſtudio, ſine vlla induſtria, etiamſi nec quærant, nec pulſent, quicunque illi ad numerum ſuum pertinent, tamen ita divinitus diſpenſentur, vt angelicis evecti manibus, id eſt, angelica protectione ſervati, nunquam poſſint offendere ad lapidem pedem ſuum, id eſt, nunquam ſcandalizari.

CAP. XXXVIII.

SEd dicet aliquis: Si divinis eloquijs, ſententijs, promiſſionibus, & diabolus, & diſcipuli ejus vtuntur, quorum alij ſunt Pſeudoapoſtoli & Pſeudoprophetæ, & Pſeudomagiſtri, & omnes ex toto hæretici; *quid facient Catholici homines & matris Eccleſiæ filij*? quonam modo in ſcripturis ſanctis veritatem à falſitate diſcernent? Hoc ſcilicet facere magnopere curabunt, quod in principio *Commonitorij* iſtius ſanctos & doctos viros nobis tradidiſſe ſcripſimus: vt *divinum canonem ſecundum vniverſalis Eccleſiæ traditiones, & juxta Catholici dogmatis regulas interpreten-*

terpretentur. In qua item Catholica Apostolicaq; Ecclesia sequantur necesse est vniversitatem, Antiquitatem, consensionē. Etsi quando pars contra vniversitatem, novitas contra vetustatē, vnius vel paucorum errantium dissentio contra omniū vel certè multò plurium Catholicorū consensionem rebellaverit, præferant partis coruptioni, vniversitatis integritatem : in qua eadem vniversitate, novitatis prophanitati antiquitatis religionem: itemq; in ipsa vetustate, vnius sive paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, siqua sunt, vniversalis concilij decreta præponant: Tunc deinde, si id minus est, sequantur, quod proximum est, multorum at-

que magnorum consentientes sibi sententias Magistrorum: quibus adjuvante Domino fideliliter, sobriè, sollicitè observatis, non magna difficultate noxios quosque exurgentium hæreticorum deprehendemus errores.

CAP. XXXIX.

HIc jam consequens esse video, vt exemplis demonstrem, quonam modo prophanæ hæreticorum novitates, prolatis atque collatis veterum magistrorum concordantibus sibimet sententijs, & deprehendantur & condemnennentur. Quæ tamen *antiqua sanctorum Patrum consensio, non in omnibus divinæ legis quæstiunculis,*

unculis, ſed ſolùm certè præcipuè in fidei regula magno nobis ſtudio & inveſtiganda eſt, et ſequẽda. Sed neq; ſemper, neq; omnes hæreſes hoc modo impugnandæ ſunt, ſed novitiæ recenteſq; tantummodo: cùm primùm ſcilicet exoriuntur, antequam infalſarint vetuſtæ fidei regulas, ipſius temporis vetentur anguſtijs, ac priuſquã manante latiùs veneno Majorum volumina vitiare conentur. Cęterum dilatatæ & inveteratæ hæreſes nequaquam hac via aggrediendę ſunt, eo quòd prolixo temporum tractu longa ijs furandæ veritatis patuerit occaſio. Atque ideo quaſcunque illas antiquiores, vel ſchiſmatum, vel hæreſeôn prophanitates, nullo modo nos oportet,

 niſi

nisi aut sola, si opus est, scripturarum auctoritate convincere, aut certè jam antiquitus universalibus sacerdotum Catholicorum *Conciliis* convictas damnatasque vitare. Itaq; cum primùm mali cujusque erroris putredo erumpere cœperit, & ad defensionem sui, quædam sacræ legis verba furari, atque fallaciter & fraudulenter exponere: statim interpretando canoni Majorum sententiæ congregandæ sunt, quibus illud quodcunq; exurgat novitium, ideoque prophanum, & absque ulla ambage prodatur, & sine ulla retractatione damnetur. Sed ***eorum duntaxat Patrū sententiæ conferendæ*** sunt, qui in fide & communione catholica sanctè, sapienter, constanter

ter viventes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occîdi pro Christo fœliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, vt quicquid vel omnes, vel plures, vno eodemq; sensu manifestè, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo, firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoq; habeatur. Quicquid verò, quãvis ille sanctus, & doctus, quamvis Episcopus, quamvis confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias & occultas, & privatas opiniunculas, à communis, publicæ, ac generalis sententiæ auctoritate secretum sit:

ne cum summo æternæ salutis periculo, juxta sacrilegam hæreticorum, & schismaticorum consuetudinẽ, vniversalis dogmatis antiquâ veritate dimissâ, vnius hominis novitium sectemur errorem.

CAP. XL.

QVorum beatorum Patrum sanctum Catholicumque consensum, ne quis sibi temerè fortè contemnendum arbitretur, ait in prima ad Corinth. Apostolus: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos*, quorum ipse vnus erat: *secundò Prophetas*, qualem in actibus Apostolorũ legimus Agabum: *tertiò Doctores, quos Tractatores* nunc appel-

1 Corin. 12. v.27. 28. Ephes. 4. v.11.

appellantur, quos hic idem Apostolus etiam *Prophetas* interdum nuncupat, eò quòd per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora & loca dispensatos, *quisquis* in sensu Catholici dogmatis vnum aliquid in Christo sentientes *contempserit, non hominem contemnit, sed Deum*: à quorum veridica vnitate ne quis discrepet, impensiùs obtestatur idem Apostolus, dicens: *Obsecro autem vos fratres, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia:* Quod si quis ab eorum sententiæ communione desciverit, audiat illud ejusdem Apostoli: *Non est Deus* *dissensio-*

1. Corin. v. 10.

1. Corin. 14. v. 33.

dissentionis, sed pacis: id est, non ejus, qui à consentienti vnitate defecerit, sed eorum qui in consentiendi pace permanserint: *sicut in omnibus*, inquit, *Ecclesiis sanctorum doceo*, id est, Catholicorum: quæ ideo sanctæ sunt, quia in fidei communione persistunt. Et ne quis forsitan prætermissis cæteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulò post ait: *An à vobis*, inquit, *verbum Dei processit? aut in vos solos devenit?* Et ne hoc quasi perfunctoriè acciperetur: adjecit: *Si quis*, inquit, *videtur Propheta esse aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata, quæ vtique mandata, nisi, vt si quis est Propheta, aut spiritualis*, id est, spiritualium

1. Cor. 14. v. 36.

tualium rerum Magiſter, ſummo ſtudio æqualitatis & vnitatis cultor exiſtat: vt ſcilicet neque opiniones ſuas cæteris præferat, & ab vniverſorum ſenſibus non recedat. ***Cujus rei mandata qui ignorat***, inquit, ***ignorabitur***, id eſt, qui aut neſcita non diſcit, aut ſcita contemnit, ***ignorabitur:*** hoc eſt, indignus habebitur, qui inter vnitos fide, & exæquatos humilitate divinitus reſpiciatur: quo malo neſcio an quidquam acerbius cogitari queat. Quod tamen juxta Apoſtolicam comminationem *Pelagiano* illi provenisse cernimus *Iuliano*, qui ſe collegarum ſenſui aut incorporare neglexit, aut excorporare præſumpſit. Sed jam tempus eſt, vt pollicitum profe-

proferamus exemplum, vbi & quomodo ſanctorum Patrum ſententiæ congregatæ ſint, vt ſecundum eas ex decreto atque auctoritate concilij Eccleſiaſticæ fidei regula figeretur. Quod quò commodius fiat, hic ſit jam hujus commonitorij modus: vt cætera quæ ſequuntur, ab alio ſumamus exordio.

Secundum commonitorium interlapſum eſt, neq; ex eo amplius quidquam quàm poſtrema particula remanſit, id eſt, ſola recapitulatio, quæ & ſubiecta eſt.

CAP. XLI.

QVæ cùm ita ſint, jam tempus eſt, vt ea quæ duobus his commonitorijs dicta ſunt,

ſunt, in hujus ſecundi fine recapitulemus. Diximus in ſuperioribus hanc fuiſſe ſemper & eſſe hodieque Catholicorum conſuetudinem, vt *fidem veram duobus his modis approbent. Primùm divini canonis auctoritate, deinde Eccleſiæ Catholicæ traditione*: non quia canon ſolus non ſibi ad vniverſa ſufficiat, ſed quia verba divina pro ſuo plerique arbitratu interpretantes varias opiniones erroreſque concipiant. Atque ideò neceſſe ſit, vt *ad vnam Eccleſiaſtici ſenſus regulam ſcripturæ cœleſtis intelligentia dirigatur*: in ijs duntaxat præcipuè quæſtionibus, quibus totius Catholici dogmatis fundamenta nituntur. *Item*

diximus

diximus, in ipſa rurſus Eccleſia Vniverſitatis pariter & Antiquitatis conſentionem ſpectari oportere, ne aut ab vnitatis integritate in partem ſchiſmatis abrumpamur, aut è vetuſtatis religione in hæreſeôn novitates præcipitemur. *Item diximus*, in ipſa Eccleſiæ vetuſtate duo quædam vehementer ſtudioſeque obſervanda, quibus penitus inhærere deberent, quicunque hæretici eſſe nolent. Primum ſi quid eſſet antiquitus ab omnibus Eccleſiæ Catholicæ ſacerdotibus vniverſalis concilij auctoritate decretum: Deinde ſiqua nova exurgeret quæſtio, vbi id minimè reperiretur, recurrendum ad ſanctorum patrum ſententias, eorum duntaxat, qui

ſuis

ſuis quique temporibus, & locis in vnitate communionis & fidei permanentes, Magiſtri probabiles exſtitiſſent. Et quidquid vno ſenſu atque conſenſu tenuiſſe invenirentur, id Eccleſiæ verum & Catholicum absque vllo ſcrupulo judicaretur.

CAP. XLII.

QVod ne præſumptione magis noſtra, quàm auctoritate Eccleſiaſtica promere videremur, exemplum adhibuimus ſancti *Concilij*, quod ante triennium fermè *in Aſia apud Epheſum* celebratum eſt viris clariſſimis *Baſſo Antiochoque Conſulibus*. Vbi cùm ſanciendis fidei regulis diſceptaretur,

taretur, ne qua illic forſitan prophana novitas in modum perfidiæ *Ariminenſis* obreperet, vniuerſis Sacerdotibus, quod illò ducenti ferè numero convenerant, hoc Catholiciſſimum, feliciſſimum atque optimum factu viſum eſt, *vt in medium ſanctorum Patrum ſententiæ proferrentur*, quorum alios Martyres, alios Confeſſores, omnes verò Catholicos ſacerdotes fuiſſe, & permanſiſſe conſtaret: vt *ſcilicet ritè atque ſolenniter ex eorum conſenſu atque decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, & prophanæ novitatis blaſphemia condemnaretur.* Quod cùm ita factum foret, jurè meritoque impius ille *Neſtorius*, Catholicæ vetuſtati con-

contrarius, beatus verò *Cyrillus* ſacroſanctæ antiquitati conſentaneus judicatus eſt. Et vt ad fidem rerum nihil deeſſet, etiam nomina & numerum (licet ordinem fuiſſemus obliti) edidimus eorum patrum, juxta quorum ordinem ibidem concinnentem ſibi concordemque ſententiam, & legis ſacræ proloquia expoſita ſunt, & divini dogmatis regula conſtabilita eſt. Quod ad confirmandam memoriam hîc quoque recenſere nequaquam ſuperfluum eſt. Sunt ergo hi viri quorum in illo Concilio, vel tanquam judicum, vel tanquam teſtium ſcripta recitata ſunt: S. *Petrus Alexandrinus* Epiſcopus, Doctor præſtantiſſimus, & Martyr beatiſſimus:

S. *Atha-*

S. *Athanasius* ejusdem civitatis antistes, Magister fidelissimus, & Confessor eminentissimus: S. *Theophilus* ejusdem item vrbis Episcopus, vir fide, vita, scientia satis clarus: cui successit venerandus *Cyrillus*, qui nunc illustrat Alexandrinam Ecclesiam. Et ne forsitan vnius civitatis ac provinciæ doctrina hæc putaretur, adhibita sunt etiam illa *Cappadociæ* lumina, sanctus *Gregorius Episcopus* & confessor de Nazianzo. S. *Basilius* Cæsareæ Cappadociȩ Episcopus & confessor. Sanctus item alter *Gregorius Nicenus* Episcopus, fidei, conversationis, integritatis & sapientiæ merito, fratre Basilio dignissimus. Sed ne sola Græcia aut Oriens tantũ, verũ etiam

etiam Occidentalis & Latinus orbis ita ſemper ſenſiſſe approbaretur: lectæ ſunt quoque ibi quædam ad quoſdam Epiſtolæ ſancti *Fœlicis* Martyris & S. *Iulij* vrbis *Romæ Epiſcoporum*. Et vt non ſolùm *caput orbis*, verum etiam latera illi judicio teſtimonium perhiberent, adhibitus eſt à meridie beatiſſimus *Cyprianus*, Epiſcopus Carthaginenſis, & martyr: à Septentrione S. *Ambroſius*, Mediolanenſis Epiſcopus. Hi ſunt igitur omnes apud Epheſum ſacrato Decalogi numero Magiſtri, Conciliarij, Teſtes, Iudicesque producti: quorum beata illa ſynodus doctrinam tenens. concilium ſequens, credens teſtimonio, obediens judicio, abſque tædio, præſumptione

tione & gratia, de fidei regulis pronunciavit. Quanquam multò amplior majorũ numerus adhiberi potuerit, sed necesse non fuit: quia neque multitudine testium negotii tempora occupari oportebat, & decem illos non aliud ferè sensisse, quã cæteros omnes collegas suos nemo dubitabat. Post quæ omnia adjecimus etiã *beati Cyrilli* sententiam, quæ gestis ipsis Ecclesiasticis continetur. Namque cum lecta esset *sancti Capreoli* Episcopi Carthaginensis Epistola, qui nihil aliud intendebat, & precabatur, nisi vt expugnata novitate antiquitas defenderetur, ita Episcopus *Cyrillus* prolocutus est & definivit: quod hîc quoque interponere

non

non abs re videtur: ait enim in fine gestorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta est Epistola venerandi & multũ religiosi Episcopi Carthaginensis, Capreoli, fidei gestorum inseretur, cujus aperta sententia est: vult enim antiqua fidei dogmata confirmari, novitia verò & superfluè adinventa & impiè promulgata reprobari atque damnari.* Omnes Episcopi adclamaverunt: *Hæ omnium voces sunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum est.* Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota, nisi, vt quod erat antiquitus traditum, teneretur? quod adinventum nuper exploderetur? Postquã admirati sumus & prædicavimus, quãta Concilij illius fuerit humilitas & sanctitas, & tot numero

numero ſacerdotes, penè ex majori parte Metropolitani, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, vt propè omnes poſſent de dogmatibus diſputare: Quibus quum ipſa in vnum congregatio audendi à ſe aliquid & ſtatuendi addere videretur fiduciam, nihil tamen novarent, nihil præſumerent, nihil ſibi penitus arrogarent: ſed omnimodis præcaverent, *ne aliquid poſteris traderent, quod ipſi à Patribus non accepiſſent*: & non ſolùm in præſenti rem benè diſponerent, verùm etiam poſt futuris exempla præberent, vt & ipſi ſcilicet ſacratæ vetuſtatis dogmata colerent, prophanæ verò Novitatis adinventa damnarent. Invecti etiam ſumus in *Neſto-*

rij

rij ſceleratam præſumptionem, quòd *ſacram ſcripturam ſe primum & ſolum intelligere, & omnes eos ignoràſſe jactaret, quicunque ante ſe Magiſterij munere præditi, divina eloquia tractaviſſent:* vniverſos ſcilicet Sacerdotes, vniverſos Confeſſores & Martyres, quorum alij explanâſſent Dei legem: alij verò explanantibus conſenſiſſent vel credidiſſent: *totam poſtremò etiam nunc errare & ſemper erràſſe adſeveraret Eccleſiam, quæ, vt ipſi videbatur ignaros, erroneoſque doctores & ſecuta eſſet & ſequeretur.*

CAP.

CAP. XLII.

QVæ omnia licet cumulatè abundeque sufficerent ad prophanas quasque novitates obruendas & extinguendas, tamen ne quid deesse tantæ plenitudini videretur, ad postremum adjiciemus geminam Apostolicæ Sedis auctoritatem: vnam scilicet *sancti Papæ Xysti*, qui nunc Romanam Ecclesiam venerandus illustrat: alteram decessoris sui beatæ memoriæ *Papæ Cælestini*, quam hîc quoque interponere necessarium judicavimus. Ait itaque *sanctus Papa Xystus* in epistola, quam de causa Nestorij Antiocheno misit Episco: *Ergo*, inquit *quia sicut ait Aposto-*

Apoſtolus, fides vna eſt, quæ evidenter obtinuit dicenda, credamus, & tenenda credamus. Tandem illa credenda & dicenda proſequitur, & ait: *Nihil vltra*, inquit, *liceat Novitati, quia nihil addi convenit vetuſtati: Perſpicua majorum fides & credulitas nulla cœni permixtione turbetur.* Omninò Apoſtolicè: vt majorum credulitatem perſpicuitas lumine ornaret: novitas verò prophanitates cœni permixtione deſcriberet. Sed & Papa *Celeſtinus* pari modo eademque ſententia: Ait enim in *epiſtola*, quam Gallorum ſacerdotibus miſit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem ſilentio deſtituentes, prophanas novitates exurge-

re paterentur. *Meritò*, inquit, *causa nos respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi, non sit ijs liberum, habere pro voluntate sermonem.* His aliquis fortè addubitet, quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem: Vetustatis prædicatores, an Novitatis adinventores. Ipse dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat. Sequitur enim: *Desinat*, inquit, *si ita res est*, id est, si ita est, vt apud me quidam vrbes & provincias vestras criminantur, quòd eas quibusdã novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis: *desinat itaque*, inquit, *si ita res est, incessere novitas vetustatem.* Ergo hæc fuit

fuit beati Cælestini beata sententia, non vt vetustas cessaret obruere novitatem: sed potius novitas desineret incessere vetustatem. Quibus Apostolicis Catholicisque decretis quisquis refragatur, insultet primum omnium necesse est memoriæ *sancti Cœlestini*, qui statuit vt *desineret incessere novitas vetustatem*: deinde irrideat definita *sancti Xysti*, qui sensuit, *ne vltra quidquam liceat Novitati, quia nihil addi convenit vetustati*: sed & beati *Cyrilli* statuta contemnat, qui venerandi *Capreoli* zelum magna prædicatiõe laudavit, quod antiquæ fidei dogmata confirmari cuperet, novitia verò adinventa damnari, *Ephesinam* quoque *Synodum*, id est, to-

totius penè Orientis ſancto-rum Epiſcoporum judicata proculcet: quibus divinitus placuit nihil aliud poſteris cre-dendum decernere, niſi quod ſacra ſibique in Chriſto con-ſentiens ſanctorum Patrum te-nuiſſet antiquitas, quique e-tiam vociferantes & accla-mantes, vno ore teſtificati ſunt, has eſſe omnium voces, hoc omnes optare, hoc omnes cen-ſere, vt ſicut vniverſi ferè antè Neſtorium hæretici, contem-nentes vetuſtatem & aſſeren-tes novitatem, damnati forent, ita ipſe quoque *Neſtorius* au-ctor novitatis, & impugnator vetuſtatis condēnaretur. Quo-rum ſacroſancta & cœleſtis gratiæ munere inſpirata con-ſenſio ſi cui diſplicet, quid a-liud

liud sequitur, nisi vt prophanitatem Nestorij adserat non jure damnatam? Ad extremum quoque vniversam Christi Ecclesiam & Magistros ejus Apostolos & Prophetas, præcipueque tamen beatum Apostolum Paulum velut quędam purgamenta contẽnat: illā quòd á religione colendæ & excolendæ semel sibi traditæ fidei nunquam recesserit: Illum verò, qui scripserit: *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates.* Et item: *Si quis vobis annunciaverit præterquā quod accepistis, anathema sit.* Quod si neque apostolica definita, neque ecclesiastica decreta temerāda sunt, quibus secundũ sacrosanctam vniversitatis & antiquitatis cõ-

 sensio-

ſenſionem cuncti ſemper hæretici, & ad extremum *Pelagius*, *Cæleſtius*, *Neſtorius*, jure meritoque damnati ſunt, neceſſe eſt profectò omnibus deinceps Catholicis, qui ſeſe eccleſię matris legitimos filios probare ſtudent, vt ſanctæ ſanctorum patrum fidei inhæreant, adglutinentur, immoriantur, prophanas verò prophanorum novitates deteſtentur, horreſcant, inſectentur, perſequantur. Hæc ſunt ferè quæ *duobus Commonitorjis* latius diſſerta, aliquanto nunc brevius recapitulandi lege conſtricta ſunt: vt memoria mei cui adminiculandæ iſta confecimus, commonendi aſſiduitate reparetur, & prolixitatis faſtidio non obruatur.

DIVI AVRELI AVGVSTINI IN LIBRVM *De Hæresibus ad Quodvultdeum.*

PRÆFATIO.

QVod petis sæpissime atq; instantissime sancte fili Quodvultdeus, vt de hæresibus aliquid scribam dignum lectione cupientium dogmata devitare contraria fidei Christianæ, & Christiani nominis obvmbratione fallentia: scias me olim longæ antequam peteres, facere, cogitasse, atque fuisse facturum, nisi diligenter considerans quale quantumque id esset, vltra vires meas

esse sentirem. Sed quoniam fateor nullum mihi vt te instituisse poscendo, in ipsa tamen molesta instantia tua etiam tuum nomen attendi, & dixi, Aggrediar & faciam Quod vult deus. Hoc enim Deum velle confido, si me ad hujus operis terminum misericordi favore perduxerit, vt per ministerium linguæ meæ tanta hujus rei difficultas aut ostendatur tantummodo, aut ipso etiam pleniùs adjuvante tollatur: quorum duorum, quod priore loco posui, jam diu est quod animo volvo ac revolvo, & quadam meditatione contueor. Quod autem postea dixi, non me accepisse confiteor: & vtrum dum hoc ago, vt efficiam, dum peto, dum quæro,

ro, dum pulſo, ſim forſitan accepturus ignoro: ſcio me tamen nec petiturum, nec quæſiturum, nec pulſaturum quantum ſat eſt, niſi & hunc affectum munere divinæ inſpirationis accepero. In hoc igitur opere, quod te vehementer vrgente in Dei voluntate ſuſcepi, cernis me vt id peragam non tam crebreſcentibus ad me tuis petitionibus eſſe cogendum, quàm pijs ad Deum non ſolùm tuis, verum & aliorum fratrum quos tibi in hanc rem fideles ſocios potueris invenire, orationibus adjuvandum. Quod vt fiat, has ipſas primas hujus laboris mei partes, vbi eſt & iſta prælocutio, curavi tuæ charitati in auxilio domini accelerare mittendas:

vt propter illa quæ restant, no-
noveritis quantum pro me o-
rare debeatis, quicunque nosse
potueritis, à me jam fuisse sus-
ceptum hoc tam grande nego-
cium, quod à me desideratis
impleri. Petis ergo, quod tuæ
indicāt literæ, quas ad me dedi-
sti, cum primum à me petere
ista cæpisti, vt exponam brevi-
ter, pertractè atque summatim,
ex quo Christiana religio pro-
missę hęreditatis nomen acce-
pit: quæ hæreses fuerint, sint:
quos errores intulerint, infe-
rant: quid adversus Catholi-
cam Ecclesiam senserint, senti-
ant: de fide, de trinitate, de bap-
tismo, de pœnitentia, de homi-
ne Christo, de Deo Christo, de
resurrectione, de novo & vete-
ri Testamento. Istas autem in-
quisitio-

quiſitiones tuas in immenſum procedere cum videres, putaſti cujuſdam generalitatis adhibendum eſſe compendium, atque dixiſti, Et omnia omnino, quibus à veritate diſſentiunt. Deinde addidiſti, Quæ etiam baptiſmum habeant, quæve non habeant: & poſt quas baptizet, nec tamen rebaptizet, Eccleſia: qualiter ſuſcipiat venientes: & quid ſingulis legis authoritate, atque ratione reſpondeat. Hæc omnia cum quæris vt exponantur à me, miror luculentum ingenium tuum, tot tantarumque rerum & ſitire veritatem, & faſtidium jam timendo poſcere brevitatem. Sed vidiſti etiam ipſe quid poſſem hoc loco tuæ hujus Epiſtolæ cogitare: & quaſi vigilanter

lāter occurriſti occaſioni meæ, dicens, Nec me tantæ beatitudo tua credat ineptiæ, vt non inſpiciam quantis & quàm ingentibus voluminibus opus ſit, vt poſſint iſta diſſolvi. Verùm hoc ego fieri non expeto: id enim multipliciter factum eſſe non dubito. Et tanquam conſilium ſubjiciens, quo modo poſſit & ſervari brevitas, & veritas pandi, adjungis ea verba, quæ paulò ante jam poſui, & dicis, Sed breviter, perſtrictè, atque ſummatim, & opiniones rogo cujuſlibet hæreſis poni: & quid contrà teneat Eccleſia Catholica, quantū inſtructioni ſatis eſt ſubdi. Ecce iterum mittis in longum, non quia dici iſta breviter ſive non valeant, ſive non debeant: ſed quia

tam

tam multa ſunt, vt quamlibet breviter dicenda, multas literas flagitent: tu autem, vt velut quodam, inquis, ex omnibus concepto commonitorio, ſi quis aliquam objectionem aut convictionem vberius, plenius ac planius noſſe voluerit, ad opulenta & magnifica volumina transmittatur, quibus à diverſis, & præcipuè, inquis, à veneratione tua in hoc ipſo conſtat eſſe elaboratum. Quæ cum dicis, vnum quaſi commonitorium de his omnibus te deſiderare ſignificas. Audi ergo vnde commonearis, quid petas. Opiniones omnium Philoſophorum, qui ſectas varias condiderunt, vſque ad tempora ſua, (neque enim plus poterat) ſex

non

non parvis voluminibus quidam Celſus abſolvit. Nec redarguit aliquem, ſed tantum quid ſentirent aperuit, ea brevitate ſermonis, vt tantum adhiberet eloquij, quantum rei nec laudandæ nec vituperandæ, nec affirmandæ aut defendendæ, ſed aperiendæ judicandęque ſufficeret, cum fermè centum Philoſophos nominaſſet: quorum non omnes inſtituerunt hæreſes proprias: quoniam nec illos tacendos putavit, qui ſuos magiſtros ſine vlla diſſenſione ſecuti ſunt. Noſter vero Epiphanius Cyprius Epiſcopus, ab hinc non longe humanis rebus exemptus, de octoginta hæreſibus loquens, ſex libros etiam conſcripſit, hiſtorica narratione com-

Celſus.

commemorans omnia, nulla diſputatione adverſus falſitatem pro veritate deſertans. Breves ſanè ſunt libelli, & ſi in vnum libellum redigantur, nec ipſe erit noſtris vel aliorum quibuſdam libris longitudine comparandus. Hujus brevitatem ſi fuero in commemorandis hæreſibus imitatus, quid à me brevius poſtulare vel expectare debeas, non habebis. Sed non ibi hujus mei laboris ſumma conſiſtit, quod & tibi, vel me demonſtrante, vel etiam te præcurrente poterit apparere, cum hoc fecero, videbis enim in eo, quod ſupradictus Epiſcopus fecit, quantũ deſit operi quod ipſe vis fieri, quanto magis quod ego? Tu namque quamvis breviter,

viter, perſtrictè atque ſummatim, tamen vis etiam reſponderi commemoratis hæreſibus, quod ille non fecit. Ego verò hoc volo magis facere, ſi & Deus velit, vnde poſſit omnis hæreſis, & quæ nota eſt, & quæ ignota, vitari: & vnde rectè poſſit quæcunque innotuerit, judicari. Non enim omnis error hæreſis eſt, quamvis omnis hæreſis, quæ in vicio ponitur, niſi errore aliquo hæreſis eſſe non poſſit. Quid ergo faciat hæreticum, regulari quadam definitione comprehendi, ſicut ego exiſtimo, aut omnino non poteſt, aut difficillimè poteſt: quod in proceſſu hujus operis declarabitur, ſi Deus rexerit, adque id quod intendo perduxerit diſputa-

tionem meã. Quid autem proſit ipſa inquiſitio, etiam ſi non potuerimus comprehendere, quo modo ſit defiuiendus hæreticus, ſuo loco videndum atque dicendum eſt, nam ſi hoc comprehendi potuerit, quis non videat vtilitas quanta ſit? Erunt ergo primæ partes operis hujus de hæreſibus, quæ poſt Chriſti adventum atque aſcenſum adverſus doctrinam ipſius extiterunt, & vtcunque nobis innoteſcere potuerunt. In poſterioribus autem partibus, quid faciat hæreticum, diſputabitur: Cum ergo Dominus aſcendiſſet in cœlum, hi hæretici exorti ſunt.

1 Simoniani.
2 Menandriani.

dicentes.

76 Imaginem Dei non esse animam dicentes, Melitonij.

77 Innumerabiles mundos opinantes, Ophei.

78 Animas converti in dæmones & in quæcunque animalia existimantes, Tertullij.

79 Liberationem omnium apud inferos factam Christi descensione credentes.

80 Christi de patre nativitati initium à tempore dantes.

81 Luciferiani.

82 Ioviniani stæ.

83 Arabici.

84 Helvidiani.

85 Paterniani, vel Venustiani.

86 Tertullianitæ, vel Tertullianistæ.

FINIS.

CAT.

CATALOGVS HÆRESEON EX *EPIPHANII EV-sebijque commentarijs collectus, additis aliis nonnullis. Obiter Augustinus distinguit errorem, hæresim, & schisma.*

SIMONIANI à *Simone* mago, qui baptizatus à Philippo diacono, sicut in Actibus Apostolorum legitur, pecunia voluit emere à sanctis Apostolis, vt etiam per impositionẽ manus ejus, daretur spiritus sanctus. Hic magicis fallacijs de- 1 *Actor.8.*

H ceparet

ceperat multos. Docebat autē deteſtandam turpitudinem in-differēter vtendi fœminis. Nec Deum feciſſe mundum. Negabat etiam carnis reſurrectionem, & aſſerebat ſe eſſe Christum. Itemque Iovem ſe credi volebat, Minervam verò meretricem quandam Selenen, quam ſibi ſociam ſcelerum fecerat: imagineſque & ſuam & ejuſdem meretricis diſcipulis ſuis præbebat adorandas, quas & Romæ tanquam Deorum ſimulacra authoritate publica conſtituerat. In qua vrbe beatus Apoſtolus Petrus eum vera omnipotentis Dei virtute extinxit. Dixerat enim ſe in monte Sina legem Moyſi in patris perſona dediſſe Iudæis. Tempore Tyberij in filij

σελήνη. Luna.

filij perſona putativè apparuiſſe, poſtea ſe in linguis igneis ſpiritum ſanctum ſuper Apoſtolos veniſſe. Chriſtum autem nec veniſſe, nec à Iudæis quicquam pertuliſſe. *Menandriani* 2
à Menandro etiam ipſo mago diſcipulo ejus qui mundum aſſerebat non à Deo, ſed ab angelis factum. *Saturniani*, à quo- 3
dam Saturnino, qui turpitudinem Simonianam in Syria confirmâſſe perhibetur: qui etiam mundum ſolos angelos ſeptem præter conſcientiam Dei patris feciſſe dicebat. *Baſilidi-* 4
ani, à Baſilide, qui hoc diſtabat à Simonianis, quod trecentos ſexagintaquinque cœlos eſſe dicebat, quo numero dierum annus includitur. Vnde etiam quaſi ſanctum nomen com-

mendabat, quod est, ἀβραξὰς: cujus nominis literę secundum Græcam supputationem eundē numerum complent. Sunt enim VII. α & β & ρ & α & ξ & α & ο: id est, vnum & duo, & centum & vnum, & sexaginta & vnum, & ducenta, quæ fiunt in summa trecenta sexagintaquinque. Mundum istum vel hominem non credunt à Deo factum sed à trecentesimo sexagesimoquinto cœlo. Amatoria carmina studiosè discunt. A Iudæis non credunt Christum crucifixum, sed Simonem Cyrenensem, qui angariatus sustulit crucem ejus. *Nicholaitæ*, à Nicolao nominati sunt, vno, vt perhibetur, ex illis septem quos Apostoli diaconos ordinaverant: iste cum

5

de

de zelo pulcherrimæ conjugis culparetur, velut purgandi se causa permisisse fertur, vt eâ qui vellet vteretur. Quod ejus factum in sectam turpissimã versum est, qua placet vsus indifferens fœminarum. Hi nec ab ijs quæ idolis immolantur cibos suos separant: & alios ritus gentilium superstitionum non adversantur. Narrant etiam quædam fabulosa de mundo, nescio quæ Barbara principum nomina miscentes disputationibus suis, quibus terreant auditores quæ prudentibus risum potius fatiunt quàm timorem. Intelliguntur autem etiam isti non Deo tribuere creaturã, sed quibusdam potestatibus quas mirabili vel fingunt vanitate, vel credunt. *Gnostici* propter 6

excellentiam ſcientiæ ſic ſe appellatos eſſe, vel appellari debuiſſe gloriantur, cum ſint ſuperioribus omnibus vaniores atque turpiores. Denique cum ab aliis atque aliis per diverſas terrarum partes aliter atque aliter nuncupentur, nonnulli eos
βορβορῖται. etiam Borboritas vocant, quaſi cœnoſos, propter nimiam turpitudinem, quam in ſuis myſteriis exercere dicuntur. Aliqui eos à Nicholaitis exortos putant: alij à Carpocrate de quo poſt loquemur. Tradunt autem dogmata fabuloſiſſimis plena figmentis: etiã ipſi principum, vel angelorum nominibus terribilibus infirmas animas capiunt: & de Deo rerumq; natura fabuloſa & à ſanitate veritatis aliena, multa contexunt,

Anima-

Animarū ſubſtantiā, Dei dicūt
eſſe naturam, earumq; adventū
in hæc corpora cum alijs aëris
animalibus dicunt fieri, per
quas peccata in corporibus cō-
mittuntur: nam illas animas, quę
ex Dei procedunt ſubſtantia,
reverti ad Deum immaculatas:
dicuntur quoq; bonum Deum
& malum Deum in ſuis habere
dogmatibus. *Carpocratiani* ſunt 7
à Carpocrate, qui docebat om-
nem turpem operationem, om-
nemq; adinventionem peccati:
nec aliter evadi atque tranſiri
principatus & poteſtates, qui-
bus hæc placent, vt poſſit ad
cœlum ſuperius perveniri. Hic
etiam Ieſum hominem tan-
tummodo, & de vtroque ſexu
natum putâſſe perhibetur, ſed
accepiſſe talem animam quæ

sciret ea quæ superna essent atque nunciaret. Resurrectionem corporis simul cum lege abjiciebat. Negabat mundum à Deo factum, sed nescio à quibus virtutibus. Sectæ ipsius fuisse traditur socia quædã Marcellina, quæ colebat imagines Iesu & Pauli, & Homeri, & Pythagoræ adorando incensumq;
8 ponendo. *Cerinthiani* à Cerintho idemq; Merinthiani à Merintho, mundum ab angelis factum esse dicentes, & carne circumcidi oportere, atque alia hujusmodi legis præcepta servari. Iesum hominem tantummodo fuisse, nec resurrexisse, sed resurrecturum asseverantes. Mille quoque annos post resurrectionem in terreno regno Christi, secundum carnales ventris

ventris & libidinis voluptates,
futuros fabulantur, vnde etiam
Chiliaſtę ſunt appellati. *Naza-* 9
rei cum Dei filium confitean-
tur eſſe Chriſtum, omnia ta-
men veteris legis obſervant,
quæ Chriſtiani per Apoſtoli-
cam traditionem non obſerva-
re carnaliter, ſed ſpiritualiter
intelligere didicerunt. *Hebio-* 10
nei Chriſtum etiam tantummo-
modo hominem dicunt. Man-
data carnalia legis obſervant,
circumciſionem ſcilicet car-
nis, & cætera à quorum oneri-
bus per novum teſtamentū li-
berati ſumus. Huic hæreſi Epi-
phanius Sāpſeos & Eleeſeos ita
copulat, vt ſub eodē numero
tanquā vna ſit hæreſis ponat, a-
liquid tamen intereſſe ſignifi-
cans, Quāvis & in cōſequenti-

bus loquatur de illis ponens eos ſub numero ſuo. Euſebius vero Elceſaitarum ſectam cõmemorans, fidem in perſecutione dicit negandam docuiſſe, & in corde ſervandam.

Lib. 6. c. 28.

11 *Valentiniani* à Valentino, qui de natura rerum multa fabuloſa confinxit: Triginta αἰῶνας, id eſt, ſecula aſſerens extitiſſe, quorum principium eſſe profundum & ſilentium, quod profundum etiam patrem appellat. Ex quibus duobus velut ex conjugio proceſſiſſe perhibet intellectũ & veritatem, & protuliſſe in honorem patris æonas octo. De intellectu autem & veritate proceſſiſſe verbum & vitam, & protuliſſe æonas decẽ. Porrò de verbo & vita proceſſiſſe hominem & Eccleſiã, & protuliſſe æonas

æonas duodecim. Itaque octo & decem & duodecim fieri triginta æonas, habentes, vt diximus, primum principium de profundo & silentio. Christum autem à patre missum, id est, à profundo spirituale vel cœleste corpus secum attulisse: nihilque assumpsisse de virgine Maria, sed per illam tanquam per rimam, † aut per fistulam sine vlla de illa assumpta carne transisse. De tricessimo seculo dicit diabolum genitum, & à diabolo alios natos qui fecerint hunc mundum. Et ideo malitiam non arbitrio tribuit, sed naturæ mundi, id est, generi diabolico: carnis resurrectionem negat, animam tantùm & spiritum affirmat per Christum salvari. *Secundiani* † hoc à Valenti-

† *al. rivū.*

† *al. Severiani.*

12

12 Valentinianis diſtare dicun-
tur, quòd addunt opera turpi-
tudinis. Ptolomæus quoq; diſ-
cipulus Valentini hæreſim no-
vam condere cupiens, quatuor
13 æonas & alias quatuor aſſerere
14 maluit. *Marcus* etiam neſcio
quis hæreſim condidit, negans
reſurrectionem carnis & Chri-
ſtum non verè, ſed putativè
paſſum aſſeverans. Duo quoque
opinatus eſt ex adverſo ſibi eſſe
principia, quiddam tale etiam
ipſe de æonibus ſicut Valen-
15 tinus affirmans. *Colarbaſus* ſe-
cutus eſt iſtos non multum a-
liter ſentiens, Vitam omni-
um hominum & generatio-
nem in ſeptem ſyderibus con-
ſiſtere affirmans. *Heracleo-*
16 *nitæ* ab Heraclione diſcipu-
lo ſuperiorum, duo aſſerunt
princi-

principia, vnum ex altero, &
ex his duobus alia plurima.
Feruntur autem ſuos morien-
tes novo modo quaſi redime-
re, id eſt, per oleum, balſa-
mum & aquam, & invocatio-
nes quas Hebraicis verbis di-
cunt ſuper capita eorum. *O-* 17
phitæ à colubro nominati ſunt,
coluber enim Græcè ophis
dicitur. Hunc autem [colu-
brum qui decepit Adam & E-
vam] Chriſtum arbitrantur.
Sed habent etiã verũ colubrum
quem nutriunt & venerantur.
Qui & incantante ſacerdote e-
greditur de ſpelunca, & aſcen-
dit ſuper altare innixũ ſpelun-
cę, & oblationes eorũ lambit, &
involvens ſe circa eas regredi-
tur ad ſpeluncã: & ita cõfringũt
oblatiões in euchariſtiã quaſi à
ſerpente

ſerpente Chriſto vt illi putant ſanctificatas. Tradunt hujus ſerpentis cultum à Nicolaitis
18 [ſiue Gnoſticis] ad iſtos deductum. *Caiani* propterea ſic appellati, quoniam Cain honorant, dicentes eum fortiſſimæ eſſe virtutis: ſimul & Judam traditorem divinum aliquid putant eſſe, & ſcelus ejus beneficium deputāt: aſſerentes eum præſciſſe quantum eſſet generi humano Chriſti paſſio profutura, & occidendum Iudæis propterea tradidiſſe: illos etiam, qui ſchiſma facientes in primo populo Dei terra dehiſcente perierunt, Chore, Da-
*Num.*16. than, & Abiron, & Sodomitas colere perhibentur. Blaſphemant legem, & Deum legis authorem: carniſque reſurrectionem

nem negant. *Sethiani* nomen 19
acceperunt à filio Adæ, qui vocatus eſt Seth: eum quippe honorant, ſed fabuloſa & hæretica vanitate. Dicunt eum de ſuperna matre natum, quam perhibent conveniſſe cum ſuperno patre: vnde divinum ſemen aliud naſceretur, tanquam filiorum Dei. Hi quoque multa de principatibus & poteſtatibus vaniſſima fabulantur: quidam eos dicunt Sem filium Noë Chriſtum putare.
Archōtici à principibus appel- 20
lati, vniverſitatem, quam Deus condidit, opera eſſe principum dicunt: operantur etiam quandam turpitudinem. Reſurrectionem carnis negant.
Cerdoniani à Cerdone nomi- 21.
nati, qui duo principia ſibi adverſantia

verſantia dogmatizant: deumque legis ac Prophetarum non eſſe patrem Chriſti, nec bonum
† *al. nec.* Deum eſſe, ſed † juſtum, patrẽ vero Chriſti bonum: Chriſtumque ipſum natum ex fœmina, neque habuiſſe carnem: nec verè mortuum, vel quicquam paſſum, ſed ſimulaſſe paſſionem. Quidam vero in duobus principijs ſuis duos deos ita eum dixiſſe perhibent, vt vnus eorum eſſet bonus, alter autem malus: reſurrectionem mortuorum negant. Spernunt etiam teſtamẽtum vetus.
22 *Marcion* quoq; à quo Marcioniſtæ ſunt, qui Cerdõis ſecutus eſt dogmata de duobus principijs: quamvis Epiphanius eum tria dicat aſſeruiſſe principia: bonum, juſtũ, pravum: ſed Euſebius

ſebius Synerũ quendam, non Marcionẽ, triũ principorũ atq; naturarũ ſcribit authorẽ. *Apellitæ* ſunt, quorũ Apelles eſt principes, qui duos quidẽ introducit deos: vnũ bonũ malũ alterũ: nõtamẽ in duobus diverſis atq; inter ſe adverſis eſſe principiis, ſed vnũ eſſe principiũ: Deũ ſcilicet bonum, & ab illo factũ alterũ: qui cum malignus eſſet, inventus eſt in ſua mundum nativitate † feciſſe. Hunc Apellẽ dicunt quidã etiã de Chriſto tam falſa ſenſiſſe, vt diceret eum, non quidẽ carnem duxiſſe de cœlo, ſed ex elemẽtis mundi accepiſſe, quæ mundo reddidit, cum ſine carne reſurgens, in cœlum aſcendit. *Severiani* à Severo exorti, vinum non bibunt, eo quòd fabuloſa

23

† *al. malignitate.*

24

fabuloſa vanitate de ſatana & terra germinaſſe aſſerunt vitem. Et jam ipſi non ſanam doctrinam ſuam, quibus volunt inflant nominibus principum, Carnis reſurrectionem cum veteri teſtamento reſpuentes. Hic præterquam Philumenem quandam puellam dicebat inſpiratam divinitus ad prænuncianda futura, ad quam ſomnia atque æſtus ſui animi referens, divinationibus ſeu præſagijs ejus ſecretim erat ſolitus præmoneri, eodem phantaſmate eidem Philumenæ pueri habitu ſe demonſtrãte, Qui puer apparens, Chriſtũ ſe aliquãdo, aliquando eſſe aſſereret Paulum. A quo phantaſmate ſciſcitans, ea ſoleret reſpondere quæ ſe audientibus diceret.

φιλȣμίνη.

diceret. Nonnulla quoque illam miracula operari ſolitam, inter quæ illud præcipuum, quod in anguſtiſſimi oris ampullam vitream, panem grandem immitteret, eumque extremis digitulis levare ſoleret illæſum, eoque ſolo quaſi divinitus ſibi cibo dato fuiſſet cõ- 25
tenta. *Taciani* à Tacio quodam, inſtituti ſunt, qui & Encratitæ appellati ſunt, nuptias damnant, atque omnino pares eas fornicationibus alijſq; corruptionibus faciunt: nec recipiunt in ſuorum numerum conjugio vtentem, ſive matrem, ſive fœminam: non veſcuntur carnibus, eaſque omnes abominãtur: prolationes quaſdam fabuloſas ſeculorum etiam ipſi ſapiunt: ſalutj primi hominis

hominis contradicunt. Epiphanius Tacianos & Encratitas ita diſcernit, vt Encratitas Taciani ſchiſmaticos dicant. *Ca-*
26 *taphryges* ſunt quorum authores fuerunt, Montanus tanquā paracletus, & duæ Prophetiſſę ipſius, Priſca & Maximilla.
κατὰ φρύγας. His nomen provincia Phrygia dedit, quia ibi extiterunt, ibique vixerunt: & etiā nunc in ejuſdem partibus populos habent. Adventū ſpiritus ſancti à domino promiſſum, in ſe potius quàm in Apoſtolis eis fuiſſe aſſerunt redditū. Secundas nuptias pro fornicationibus habent: & ideo dicunt eas permi-
1. Cor. 13. ſiſſe Apoſtolū Paulum, quia ex parte ſciebat, & ex parte prophetabat: Nondū enim venerat quod perfectū eſt. Hoc autem perfe-

perfectum in Montanum & in ejus prophetiſſas veniſſe delirant. Sacramenta perhibuntur funeſta habere. Nam de infantis anniculi ſanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctionũ vulneribus extorquent, quaſi euchariſtiam ſuã conficere perhibentur, miſcentes eum farinæ, panemqu; inde faciẽtes: qui puer ſi mortuus fuerit, habetur apud eos pro martyre: ſi autẽ vixerit, pro magno ſacerdote. *Pepuziani* à loco 27
quodã nominati ſunt, quã civitatẽ deſertã dicit Epiphanius, Hanc autẽ iſti divinum aliquid eſſe arbitrantes, Hieruſalẽ vocant. Tautum dantes mulieribus principatum, vt ſacerdotio quoque apud eos honorentur Dicunt enim Quintillæ &

Priſcillæ

Priscillę in eadem civitate Pepuza, Christum specie fœminæ revelatum. Vnde ab hac Quintilliani etiam nuncupantur. Faciunt & ipsi de sanguine infantis quod Cataphryges facere supra diximus. Nam & ab eis perhibentur exorti. Denique alij hanc Pepuzam non esse civitatem, sed villam dicunt fuisse Montani & Prophetissarum ejus Priscæ & Maximillæ: & quia ibi vixerunt, ideo locum meruisse appellari
28 pellari Hierusalem. *Artotyritæ* sunt, quibus oblatio eorum hoc nomen dedit: offerunt enim panem & caseum, dicentes à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ovium fuisse celebratas. Hos Pepuzianis jungit Epiphanius.

Tessaresca decatitæ hinc appel- 29
lati sunt, quòd non nisi quarta-
decima luna, mense Martio,
Pascha celebrant, quilibet sep-
tem dierum occurrat dies, &
si dies dominicus occurrerit,
ipso die jejunant & vigilant.
Alogiani proptera sic vocan- 30
tur tanquam sine verbo: logos
enim Græcè verbum dicitur,
quia domini† verbum recipere † *al. Deũ.*
noluerunt, Iohannis Evange-
lium respuentes, cujus nec A-
pocalypsin accipiunt, has vi-
delicet scripturas negant esse
ipsius. *Adamiani* ex Adam 31
dicti, cujus imitantur in para-
diso nuditatem, quæ fuit ante
peccatum: vnde & nuptias a-
versantur, quia nec priusquam
peccasset Adam, nec priusquã
dimissus esset de paradiso, cog-
novit

novit vxorem. Credunt ergo quòd nuptiæ futuræ non fuiſſent, ſi nemo peccaſſet. Nudi itaque mares fœmineque conveniunt, nudi lectiones audiunt, nudi orant, nudi celebrant ſacramenta, & ex hoc paradiſum ſuam arbitrantur Eccleſiam.

32 *Elceſeos* & Samſeos hic tanquam ordine ſuo commemorant Epiphanius, quod dicit a quodam pſeudopropheta eſſe deceptos qui vocabatur Elci, ex cujus genere duas mulieres tanquam deas ab eis perhibet adoratas. Cætera Hebioneis tenere ſimilia.

33 *Theodotiani* à Theodotione quodam inſtituti, hominem tantummodo Chriſtum aſſeverant. Quod dicitur quidem Theodotion propterea docuiſſe, quia

in

in perſecutione lapſus iſto modo ſe caſus ſui devitare putabat opprobrium, ſi non Deum negaſſe, ſed hominem videretur. *Melchiſedeciani*, Melchiſedech ſacerdotem Dei excelſi, non hominem fuiſſe, ſed virtutem Dei eſſe arbitrantur. 34
Bardeſaniſtæ, à quodam Bardeſane, qui in doctrina Chriſti prius extitiſſe perhibetur inſignis: quamvis poſtea per omnia in Valentini hæreſim lapſus eſt, addens de ſuo vt fato aſcriberet converſationes hominum. *Noëtiani*, à quodam Noëto, qui docebat CHRISTVM eundem ipſum eſſe patrem & ſpiritum ſanctum. *Valeſij* & ſeipſos caſtrant, & hoſpites ſuos, hoc modo exiſtimantes Deo 35
36
37

ſe debere ſervire. Alia quoque
hæretica docere dicuntur &
turpia: ſed quæ illa ſint, nec ipſe
commemoravit Epiphanius,
38 nec vſpiam potui reperire. *Ca-
thari*, qui ſeipſos iſto nomine,
quaſi propter mundiciam ſu-
perbiſſimè atque odioſiſſimè
nominant: ſecundas nuptias nó
admittunt, pœnitentiam dene-
gant. Novatum ſectantes hæte-
ticum: vnde etiam Novatiani
appellantur. *Angelici*, in ange-
39 lorum cultu inclinati, quos E-
piphanius jam omnino defeciſ-
40 ſe teſtatur. *Apoſtolici*, qui ſe iſto
nomine arrogantiſſimè voca-
verunt, eo quòd in ſuam com-
munionem non reciperent v-
tentes conjugibus, & res pro-
prias poſſidentes, quales habet
catholica Eccleſia & monachos
&

& clericos plurimos. Sed ideo isti heretici sunt, quoniam se ab Ecclesia separantes, nullam spẽ putant eos habere qui vtuntur his rebus, quibus ipsi carent. Encratitis isti similes sunt, nam & Apotactictæ * appellantur. Sed alia nescio quæ propria hæretica docere perhibentur.

** id est, extraordinarij.*

41 *Sabelliani* ab illo Noëto, quem supra memoravimus, defluxisse dicuntur. Nam & discipulum ejus quidam perhibent fuisse Sabellium. Sed qua causa duas hæreses Epiphanius computet, nescio: cum fieri potuisse videamus vt fuerit Sabellius iste famosior, & ideo ex illo celebrius hæc hæresis nomen acceperit. Noëtiani enim difficillimè ab aliquo sciuntur, Sabelliani autem sunt in ore multorũ.

Nam & Praxeianos à Praxea quidam vocant, & Hermogeniani vocari ab Hermogine potuerunt, qui Praxeas & Hermogenes eadem sentientes in Africa fuisse dicuntur. Nec tamen istæ plures sectæ sunt, sed vnius sectæ plura nomina ex his hominibus quæ in ea maximè innotuerunt, sicut Donatistæ, ijdem Parmenianistæ: sicut Pelagiani ijdem Celestiani. Vnde ergo sit factum, vt Noëtianos & Sabellianos, non vnius hæresis duo nomina, sed tanquam duas hæreses supradictus Episcopus † poneret liquidò invenire non potui: quia si quid inter se differunt, tam obscurè dixit studio forsitan brevitatis, vt non intelligam. Loco quippe isto, quo & non tam longè à

† al. Epiphanius.

à Noëtianis Sabellianos commemorans. Sabelliani, inquit, ſimilia Noëto dogmatizantes prȩter hoc quòd dicunt patrem non eſſe paſſum: quo modo de Sabellianis intelligi poteſt, cum ſic innotuerint dicere patrem paſſum, vt Patripaſſiani quàm Sabelliani crebriùs nuncupentur? aut ſi fortè in eo quod ait, præter hoc quod dicunt patrem non eſſe paſſum, Noetianos hoc dicere intelligi voluit, quis eos in hac ambiguitate diſcernat? Vel quo modo poſſunt intelligi quilibet eorum patrem paſſum fuiſſe non dicere, cum dicant eundem ipſum eſſe & patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Philaſter autem Brixianus Epiſcopus in prolixiſſimo libro quem de hæ-

reſibus condidit, & CXXIII.
hæreſes arbitratus eſt compu-
tandas, Sabellianos continuo
poſt Noëtianos ponens, Sabel-
lius, inquit, diſcipulus ejus, qui
ſimilitudinem ſui doctoris iti-
dem ſecutus eſt, vnde Sabellia-
ni poſtea ſunt appellati, qui &
Patripaſſiani & Praxeiani à Pra-
xea, & Hermogeniani ab Her-
mogene, qui fuerunt in Africa,
qui & iſta ſentientes abjecti
ſunt ab Eccleſia Catholica.
Certè iſte eoſdem poſtea Sa-
bellianos dixit appellatos, qui
quæ Noëtus ſentiebant, & alia
nomina ejuſdem ſectæ comme-
moravit, & tamen Noëtianos
& Sabellianos ſub duobus nu-
meris tanquam duas hæreſes
poſuit, qua cauſa, ipſe vide-
42 rit. *Origeniani* à quodam
Ori-

Origene dicti ſunt, non ab *illo* qui ferè omnibus notus eſt,ſed ab alio neſcio quo, de quo, vel ſectatoribus ejus Epiphanius loquens,Origeniani,inquit, cujuſdam Origenis diſcipuli,turpis autem ſunt operationis:iſti ſunt nefanda facientes,ſua corpora corruptioni tradentes.Alios autem *Oregenianos* con- 43
tinuo ſubjiciens, Origeniani, inquit, alij qui & Adamantij tractatoris illius ſectatores qui & mortuorum reſurrectionem negant,Chriſtum autem & ſpiritum ſanctum creaturam dicunt: paradiſum autem & cœlos & alia non credunt eſſe ſecundum literam: ſed in allegoria. Hæc quidem de Origine Epiphanius refert. Sed defenſores ejus dicunt Originem

patrem & filium & ſpiritum ſanctum vnius ejuſdemq; ſubſtantię docuiſſe, neque reſurrectionem repuliſſe mortuorum: ſed qui ejus plura legerunt, contradicunt. Sunt & alia hujus Origenis dogmata quæ catholica Eccleſia omnino non recepit: in quibus nec ipſum falſo arguit, nec poteſt ab ejus defenſoribus excuſari, maxime de purgatione & liberatione: ac rurſus poſt longum tempus ad eadem mala revolutione rationalis vniverſæ creaturæ. Quis enim Catholicus Chriſtianus vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat, eam quam dicit purgationem malorum, id eſt, etiam eos qui hanc vitam in flagitijs ac facinoribus & ſacrilegijs atque impietatibus

tibus quamlibet maximis finierunt, ipsum etiam postremò diabolum atque angelos ejus, quamvis post longissima tempora purgatos atque liberatos regno Dei lucique restitui, & rursus post longissima tempora omnes qui liberati sunt, ad hæc mala denuo relabi & reverti, & has vices alternantes beatitudinum & miseriarum rationalis creaturę semper fuisse, semper fore? De qua vanissima impietate adversus Philosophos, á quibus ista didicit Origenes, in libris de Civitate Dei diligentissimè disputavi. Dicit præterea ipse Origenes, quòd filius Dei sanctis hominibus comparatus, veritas sit, patri collatus mendaciũ. & quantũ distãt Apostoli

Chriſto tantum filius patri. Vnde nec orandus eſt filius, cũ patre, quia non eſt author indulgendarum petitionum, ſed
44 ſupplicator. *Pauliani* à Paulo Samoſateno, Chriſtum non ſẽper fuiſſe dicunt, ſed ejus initium, ex quo de Maria natus eſt aſſeverant: nec eum aliquid amplius quàm hominem putant. Iſta hæreſis aliquando cujuſdam Artemonij fuit, ſed cum defeciſſet, inſtaurata eſt à Paulo, & poſtea ſic à Photino confirmata, vt Photiani quàm Pauliani celebrius nuncupentur. Iſtos ſanè Paulianos baptizandos eſſe in Eccleſia Catholica Niceno concilio conſtitutũ eſt. Vnde credendũ eſt eos regulam baptiſmatis non tenere, quã ſecum multi hęretici cum de

de catholica diſcederent abſtulerunt, eamq; cuſtodiunt. *Photinus* ab Epiphanio non continuo poſt Paulũ ſive pro † Paulo, ſed alijs interpoſitis ponitur: non tacetur ſanè ſimilia credidiſſe, ſecundum aliquid tamen adverſatus ei dicitur, ſed quid ſit ipſum aliquid, omnino non dicitur. Philaſter autem continuatim ponit ambos ſub ſingulis & proprijs numeris, quaſi hæreſes duas, cum dicat Photinum in omnibus Pauli ſecutum fuiſſe doctrinam. 45

† *al. cum.*

Manichæi à quodam Perſa extiterunt, qui vocabatur Manin, quamvis & ipſum cum ejus inſana doctrina cœpiſſet nomen prædicari, nam antehac Vrbicus vocabatur. Sed in Græcia diſcipuli ejus, vitantes nomen inſaniæ, 46

inſaniæ, quaſi doctiores & eo ipſo mendaciores, geminatâ, n, litera, Mannichæum quaſi manna fundentem, pro Manichæo, id eſt, inſano appellaverunt. Iſte duo principia inter ſe diverſa atque adverſa, eademque æterna & coæterna, hoc eſt ſemper fuiſſe compoſuit. Duaſque naturas atq; ſubſtantias boni ſcilicet & mali, ſequens alios antiquos hæreticos opinatus eſt: quarum inter ſe pugnam & commixtionem, & boni à malo purgationem, & boni quod purgari non poterit, cum malo in æternum damnationem, ſecundum ſua dogmata aſſeverans multa fabulatur, quę cuncta intexere huic operi nimis longum eſt. Ex his autem ſuis fabulis vanis atque impijs

coguntur

coguntur dicere, animas bonas quas censent ab animarum malarum naturæ scilicet contrariæ commixtione liberandas, ejus cujus Deus est esse naturæ. Proinde mundum à natura boni, hoc est, à natura Dei factum, confitentur quidem, sed de commixtione boni & mali, quæ facta est, quando inter se vtraque natura pugnavit. Ipsam vero boni à malo purgationem ac liberationem, non solum per totum mundum & de omnibus ejus elementis virtutem Dei facere dicunt, verumetiam electos suos per alimēta quæ sumunt: & eis quippe alimentis sicuti vniverso mundo Dei substātiā perhibēt esse cōmixtā? quā purgari putant in electis suis eo genere vitæ quo vivunt

vivunt electi Manichæorum, velut sanctius & excellentius auditoribus suis. Nam his duabus professionibus, hoc est, electorum & auditorum, Ecclesiam suam constare voluerunt. In cæteris autem hominibus, etiam in ipsis auditoribus suis, hanc partem bonæ divinæq; substantiæ, quæ mixta & colligata in escis & potibus detinetur, maximeque in eis qui generant filios, arctius & inquinatius colligari putant. Quidquid vero vndique purgatur luminis, per quasdam naves, quas esse lunam & solem volunt, regno Dei, tanquam proprijs sedibus reddi. Quas itidem naves de substantia Dei pura perhibent fabricatas. Lucemque istam cor-

Sol et Luna, naves.

corpoream animantium mortalium oculis adjacentem, non ſolum in his navibus, vbi eam puriſſimam credunt verumetiam in alijs quibuſque lucidis rebus vbi ſecundum ipſos tenetur admixta crediturq; purganda, Dei dicunt eſſe naturam. Quinque enim elementa quæ genuerunt principes proprios, genti tribuunt tenebrarum, eaque elementa his nominibus nuncupant, fumum, tenebras, ignem, aquam, ventum. In fumo nata animalia bipedia, vnde homines ducere originem cenſent. In tenebris ſerpentia, in igne quadrupedia, in aquis natatilia, in vento volatilia. His quinque elementis malis debellandis, alia quinque elementa de regno & ſubſtantia

tia Dei miſſa eſſe,& in illa pugna fuiſſe permixta, fumo aërã, tenebris lucem, igni malo,ignẽ bonum: aquæ malæ,aquam bonam: vento malo, ventum bonum. Naves autem illas id eſt, duo cœli luminaria ita diſtinguunt,vt lunam dicant factã ex bona aqua, ſolem vero ex igne bono. Eſſe autem in eis navibus ſanctas virtutes, quæ ſe in maſculos transfigurant, vt illiciant fœminas gentis adverſæ, & per hanc illecebram commota eorum concupiſcentia fugiat de illis lumen quod membris ſuis permixtum tenebant, & purgandum ſuſcipiatur ab angelis lucis, purgatumque illis navibus imponatur ad regna propria reportandum. Qua occaſione vel potius execrabilis

lis superstitionis quadam necessitate, coguntur electi eorum, velut Eucharistiam conspersam cum semine humano sumere, vt etiam inde, sicut de alijs cibis quos accipiunt, substantia illa divina purgetur. Sed hoc se facere negant, & alios nescio quos sub nomine Manichæorum facere affirmant. Detecti sunt tamen in Ecclesia, sicuti scis apud Carthaginem, jam te ibi diacono constituto, quando instante Vrso tribuno, qui tunc domui regiæ præfuit, aliqui adducti sunt. Vbi puella illa nomine Margarita, istam nefariam turpitudinem prodidit. Quæ cum esset annorum nondum duodecim, propter hoc scelestum mysterium se dicebat

esse

eſſe violatam. Tunc Euſebiam quandam Manichæam quaſi ſanctimonialem, idipſum propter hocipſum paſſam, vix compulit confiteri, cum primum illa ſe aſſeruiſſet integrã, atque ab obſtetrice inſpici poſtulaſſet: quæ inſpecta & quid eſſet inventa, totum illud turpiſſimum ſcelus, vbi ad excipiendum & commiſcendum concumbentium ſemen farina ſubſternitur, quod Margarita indicante abſens non audierat, ſimiliter indicavit: & recenti tempore nonnulli eorum reperti, & ad Eccleſiam ducti ſicut geſta epiſcopalia quæ nobis miſiſti oſtendunt, hoc non ſacramentum, ſed execramentum ſub diligenti interrogatione confeſſi ſunt: quorum vnus

nus nomine Viator, eos qui ista faciunt proprie catharistas, id est, mundatores vel purgatores vocari dicens, cum alias ejusdem Manichęæ sectæ partes in Macarios, & specialiter Manichæos distribui perhiberet, omnes tamen has tres formas ab vno authore propagatas, & omnes generaliter Manichæos esse negare non potuit. Certè illi libri Manichæi sunt omnibus sine dubitatione communes, in quibus libris illa portenta ad illiciendos, & per concupiscentiam dissolvendos vtriusque sexus principes tenebrarum, vt liberata fugiat ab eis quæ captivata tenebatur in eis divina substantia, de masculorum in fœminas & fœminarum in masculos

los transfiguratione conſcripta ſunt, vnde iſta eorum, quamlibet negant ad ſe pertinere turpitudo defluxit. Divinas enim virtutes quantum poſſunt imitari ſe putant, vt purgent Dei ſui partẽ: quam profectò ſicut in omnibus corporibus cœleſtibus & terreſtribus, atq; in omnium rerum ſeminibus, ita & in hominis ſemine teneri exiſtimant, inquinatam. Ac per hoc ſequitur eos, vt ſic eam etiam de ſemine humano, quemadmodum de alijs ſeminibus quæ in alimentis ſumunt, debeant manducando purgare. Vnde etiam Cathariſtæ appellantur quaſi purgatores, tanta eam purgantes diligentia, vt ſe nec ab hac tam horrẽda cibi turpitudine abſtineant. Nec

veſcuntur

vescuntur tamen carnibus, tanquam de mortuis vel occisis fugerit divina substantia, tantumque ac tale inde remanserit, quod jam dignum non sit in electorum ventre purgari. Nec ova saltem sumunt, quasi & ipsa cùm franguntur expirent, nec oporteat vllis mortuis corporibus vesci, & hoc solum vivat ex carne quod in farina ne moriatur, excipitur. Sed nec alimonia lactis vtuntur, quamvis de corpore animantis vivente mulgeatur sive sugatur: non quia putant divinæ substantiæ nihil ibi esse permixtum, sed quia ipse sibi error non constat. Nam & vinum non bibunt, dicentes fel esse principiũ tenebrarũ, cum vescantur uvis. Nec musti aliquid

aliquid, vel recentiſſimi ſorbent. Animas auditorum ſuorũ in electos revolvi arbitrantur, aut fœliciore compendio in eſcas electorum ſuorum, vt jam inde purgatæ in nulla corpora revertantur. Cæteras autem animas & in pecora redire putant, & in omnia quæ radicibus fixa ſunt atque aluntur in terra. Herbas enim atque arbores ſic putant vivere, vt vitam quæ illis ineſt, & ſentire credant, & dolere cum læduntur, nec aliquid inde ſine cruciatu eorum quenquam poſſe vellere aut carpere. Propter quod agrum etiam ſpinis purgare nefas habent. Vnde agriculturã quæ omnium artium eſt innocentiſſima, tanquam plurium homicidiorum ream demen-

dementes accuſant: ſuiſque auditoribus ideo hæc arbitrantur ignoſci, quia præbent inde alimenta electis ſuis, vt divina illa ſubſtantia in eorum ventre purgata impetret eis veniam, quorum traditur oblatione purganda. Itaque ipſi electi, nec in agris operantes, nec poma carpentes, nec ſaltem folia vlla vellentes, expectant hæc afferri vſibus ſuis ab auditoribus ſuis, viventes de tot ac tantis ſecundum ſuam vanitatem homicidijs alienis, monent etiam eoſdem auditores ſuos, vt ſi veſcuntur carnibus, animalia non occidant, ne offendant principes tenebrarum in cæleſtibus colligatos, à quibus omnem carnem dicunt originem ducere. Et ſi vtuntur con-

conjugibus, conceptum tamen generationemque devitent, ne divina ſubſtantia, quæ in eos per alimenta ingreditur, vinculis carneis ligetur in prole. Sic quippe in omnem carnem, id eſt per eſcas & potus venire animas credunt. Vnde nuptias ſine dubitatione condemnant, & quantum in ipſis eſt prohibent, quando generare prohibent, propter quod conjugia copulanda ſunt. Adam & Evam ex parentibus principibus fumi aſſerunt natos, cum pater eorum nomine Saclas † ſociorum fœtus omnium devoraſset, & quidquid inde commixtum divinæ ſubſtantiæ ceperat, cum vxore concumbens in carne prolis tanquam tenaciſsimo vinculo

† *ſuorum.*

vinculo colligaſſet. Chriſtum autem fuiſſe affirmant quem dicit noſtra ſcriptura ſerpentem, à quo illuminatos eos aſſerunt, vt cognitionis oculos aperirent & bonum malumque dignoſcerent. Eumque Chriſtum noviſſimis temporibus veniſſe ad animas, non ad corpora liberandas. Nec fuiſſe in carne verà, ſed ſimulatam ſpeciem carnis ludificandis humanis ſenſibus præbuiſſe, vbi non ſolùm mortem, verumetiam reſurrectionem ſimiliter mentiretur. Deum qui legem per Moyſem dedit, & in Hebræis Prophetis locutus eſt, non eſſe verum Deum, ſed vnum ex principibus tenebrarũ. Ipſiuſq; novi teſtamenti ſcripturas tanquam infalſatas ita legunt, vt

quod voluerint inde accipiant, quod nolunt rejiciant, eiſque tanquam non totum verum habentibus nonnullas apocryphas anteponant. Promiſſionem domini Ieſu Chriſti de paracleto ſpiritu ſancto in ſuo archimanichæo † dicunt eſſe completam. Vnde ſe in ſuis literis Ieſu Chriſti Apoſtolum dicit, eo quòd Ieſus Chriſtus ſe miſſurum eſſe promiſſerit, atque in illo miſerit ſpiritum ſanctum. Propter quod etiam ipſe Manichæus duodecim diſcipulos habuit ad inſtar Apoſtolici numeri, quem numerum Manichæi hodièq; cuſtodiunt. Nam ex electis ſuis habēt duodecim, quos appellant magiſtros, & tertium decimum principē ipſorum. Epiſcopos autē ſeptuaginta

Ioan. 14.

† *al. hæreſiarcha Manichæo.*

ginta duos, qui ordinantur à magiſtris,& Presbyteros, qui ordinantur ab Epiſcopis. Habent etiã Epiſcopi diaconos. Iam cæteri tantummodo electi vocantur. Sed mittuntur etiam ipſi qui videntur idonei, ad hunc errorẽ vel vbi eſt ſuſtentandum &augendũ,vel vbi non eſt,etiã ſeminandum.Baptiſmũ in aqua nihil cuiquã perhibent ſalutis afferre, nec quenquam eorum quos decipiunt baptizandum putant. Orationes faciunt ad ſolem per diem quaquaverſum circumit:ad lunam per noctem ſi apparet,ſi autem non apparet, ad Aquiloniã partem, quà ſol cum occiderit ad Orientem revertitur: ſtant orantes. Peccatorum originem non libero arbitrio voluntatis, *Liberum arbitrium.*

ſed ſubſtantiæ tribuunt gentis adverſæ, quam dogmatizantes eſſe hominibus mixtam, omnē carnem non Dei, ſed malę mentis perhibent eſſe opificium, quam à contrario principio Deo coæternam eſſe aiunt. Carnalem concupiſcentiam, qua caro concupiſcit adverſus ſpiritum, non ex vitiata in primo homine natura nobis ineſſe infirmitatem, ſed ſubſtantiam volunt eſſe contrariam, ſic nobis adhærentem, vt quando liberamur atque purgamur, ſeparetur à nobis, & in ſua natura etiam ipſa immortaliter vivat. Eaſque duas animas, vel mentes, vnam bonam, alteram malam, in vno homine inter ſe habere conflictum, quando caro concupiſcit adverſus ſpi-

Gal. 5.

Animæ duæ.

ſpiritū, & ſpiritus adverſus carnē· Nec in nobis ſanatū hoc vitium, ſicut nos dicimus, nunquam futurum: ſed à nobis ſejunctam atque ſecluſam ſubſtantiam iſtam mali, & finito iſto ſeculo poſt conflagrationem mundi, in globo quodam, tanquam in carcere ſempiterno, eſſe victuram. Cui globo affirmant acceſſurum ſemper & adhæſurum, quaſi coopertorium atque tectorium ex animabus: natura quidem bonis ſed tamen quæ non potuerant à naturæ malæ contagione purgari. *Hierarchitæ*, quorum 47
author Hieracha † nuncupatur, reſurrectionem carnis negant: Monachos tantùm & Monachas & conjugia non habentes in communionem

† *al. Hierax.*

recipiunt. Ad regnum cœlorum non pertinere parvulos dicunt, quia non ſunt eis vlla merita certaminis, quo vitia
48 ſuperentur. *Melitiani* à Melitio nuncupati, nolentes orare cum converſis, id eſt, eis, qui in perſecutione ceciderunt, vel ſchiſma fecerunt. Nunc autem dicuntur Arrianis eſſe conjun-
49 cti. *Arriani* ab Arrio, in eo ſunt notiſſimi errore, quo patrem & filium & ſpiritum ſanctum nolunt eſſe vnius ejuſdemque naturæ atque ſubſtantiæ, aut vt expreſſiùs dicatur eſſentiæ, quæ οὐσία Græcè appellatur: ſed eſſe filium creaturam, ſpiritum verò ſanctum creaturam creaturæ, hoc eſt, ab ipſo filio creatum volunt. In eo autem quòd Chriſtum ſine anima

anima ſolam carnem ſuſcepiſſe
arbitrantur, minùs noti ſunt.
Nec adverſus eos ab aliquo in-
veni de hac re aliquando fuiſſe
certatum. Sed hoc verum eſſe
& Epiphanius non tacuit, &
ego ex eorum quibuſdam
ſcriptis &collocutionibus cer-
tiſſimè comperi. Rebaptizari
quoque ab his Catholicos no-
vimus, vtrum & non Chatho-
licos, neſcio. *Vadianos*, quos 50
appellat & Epiphanius ſchiſ-
maticos, nòn hæreticos vult
videri. Alij vocant Anthropo-
morphitas, quoniam Deum ſibi
fingunt cogitatione carnali in
ſimilitudinem imaginis cor-
ruptibilis hominis, quod ruſti-
citati eorum tribuit Epiphani-
us, parcens eis ne dicantur hæ-
retici. Eos autem ſeparaſſe ſe

 dicit

dicit à communione noſtra culpando Epiſcopos divites, & Paſca cum Iudæis celebrando. Quamvis ſint qui eos in Ægypto Eccleſiæ catholicę communicare aſſeverent. De Photinianis autem, quos iſto loco Epiphanius commemorat jam ſuperius ſatis locutus ſum. *Se-*
51 *miarrianos* Epiphanius dicit, qui ſimilis eſſentiæ dicunt [patrem &] filium, tanquam non plenos Arrianos, quaſi Arriani nec ſimilem velint, cum hoc Eunomiani dicere celebrẽ-
52 tur. *Macedoniani* ſunt à Macedonio Conſtãtinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopo, quos & πνευματομάχους Græci dicunt, eo quòd de ſpiritu ſancto litigent. Nam de patre & filio rectè ſẽtiunt, quòd vnius ſint ejuſdemque

que ſubſtantiæ vel eſſentiæ, ſed de ſpiritu ſancto hoc nolunt credere, creaturam eum eſſe dicentes. Hos potius quidam Semiatrianos vocant, quod in hac quæſtione ex parte cum illis ſint, ex parte nobiſcum. Quamvis à nonnulis perhibeantur, non Deum, ſed deitatem patris & filij dicere ſpiritum ſanctum, & nullam propriam habere ſubſtantiam. *Aeriani* ab Aërio quodam ſunt nominati, 53
qui cum eſſet Presbyter, doluiſſe fertur quod Epiſcopus non potuit ordinari, & in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoq; dogmata addidiſſe nonnulla, dicens, orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec ſtatuta ſolenniter celebranda eſſe jejunia,

 ſed

ſed cum quiſq; voluerit jeju- nandum,ne videatur eſſe ſub le- ge. Dicebat etiam presbyterũ ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni. Quidam per- hibent iſtos ſicut Encratitas vel Apotacticas non admittere ad communionem ſuam, niſi con- tinentes, & eos qui ſeculo re- nunciaverint, vt propria nulla poſſideant, ab eſca tamen carni- um non eos abſtinere dicit E- piphanius. Philaſter verò & hanc eis tribuit abſtinenti- am. *Aetiani* ab Aëtio ſunt
54 vocati, idemque Eunomia- mi ab Eunomio Aëtij diſcipu- lo, quo nomine magis innotu- erunt. Eunomius quippe à dia- lectica prævalens, acutiùs & celebrius defendit hanc hære- ſim, diſſimilem per omnia patri

aſſerens

asserens filium & filio spiritũ sanctum. Fertur etiam vsq; adeo fuisse bonis moribus inimicus, vt asseveraret, quòd nihil cuique obesset quorumlibet perpetratio ac perseverantia peccatorũ, si hujus quæ ab illo docebatur fidei particeps esset. *Sola fides.*

55 *Apolliranistas* Apollinaris instituit, qui de anima Christi à catholica dissenserunt, dicentes sicut Arriani, Deum Christum carnem sine anima suscepisse. In quæstione testimonijs Evangelicis victi, mentem, qua rationalis est anima hominis, non fuisse in anima Christi, sed pro hac ipsum verbum in ea fuisse dixerunt. De ipsa verò ejus carne sic à recta fide dissensisse perhibentur, vt dicerent carnem illum & verbum

vnius

vnius ejuſdemque ſubſtantiæ, contentioſiſſimè affeverantes, verbum carne factum: hoc eſt, verbi aliquid in carnem fuiſſe converſum atq; mutatum, non autem carnem de Mariæ carne
56 ſuſceptam. *Antidicomarianitæ* appellati ſunt hæretici, qui Mariæ virginitati vſque adeo contradicunt, vt affirment eam poſt Chriſtum natum viro ſuo
57 fuiſſe commixtam. *Pſallianorum* poſtreman ponit Epiphanius hæreſim, quod nomen ex lingua Syra eſt, Græcè autem dicuntur εὐχῖται ab orando ſic appellati. Tantum enim erant, vt eis qui hoc de illis audiunt incredibile videatur. Nam cum Dominus dixerit. Opor-
Luca 18. tet ſemper orare & non deficere.
1. *Theſ*5. Et Apoſtolus. Sine intermiſſione

missione orate: quod sanissimè sic accipitur, vt nullo die intermittantur certa tempora orandi, isti ita nimis hoc faciunt, vt hinc judicentur inter hæreticos nominandi. Quamvis nonnulli eos dicant de purgatione animarum nescio quã phantasticam & ridiculam fabulam narrare, porcam scilicet cũ porcellis suis videri exire de ore hominis quãdo purgatur, & in eum visibili similiter specie ignem qui non comburat intrare. Hic adjungit Epiphanius Euphemitas Martyrianos, & Satanos, & has omnes cũ illis tanquã vnã hæresim ponit. Dicũtur Euchitæ opinari, mõachis nõ licere sustẽtãdę vitę suæ causa aliqd operari, atq; ita seipsos monachos *Monachi ociosi.*

pro-

profiteri, vt omnino ab operi-
bus vacent. Vſque ad iſtos er-
go de hæreſibus opus ſuum
perduxit ſupradictus Epiſco-
pus Cyprius, apud Græcos in-
ter magnos habitus, & à mul-
tis in catholicæ fidei ſanitate
laudatus. Cujus ego in com-
memorādis hæreticis non mo-
dum, ſed ordinem ſum ſecu-
tus. Nam & aliqua ex alijs po-
ſui quæ ipſe non poſuit: & ali-
qua non poſui, quæ ipſe poſu-
it: itaque alia latiùs quàm ipſe,
alia etiam breviùs explicavi,
paremque in nonnullis exhi-
bui brevitatem, omnia mode-
rans ſicut intentionis meæ ra-
tio poſtulabat. Proinde ille de
octuaginta hæreſibus, ſepera-
tis viginti, quas ante domini
adventum extitiſſe ſicut ei vi-
ſum

ſum eſt computavit, reliquas poſt domini aſcenſum natas ſexaginta, breviſſimis libris quinque comprehendit, atque omnes in ſex libros totius ejuſdem ſui operis fecit concludi. Ego autem quòd ſecundum petitionem tuam eas hæreſes memorare inſtitui, quæ poſt glorificationem Chriſti ſe adverſus doctrinam Chriſti, etiam ſub velamine Chriſtiani nominis extulerunt: quinquaginta ſeptem ex Epiphanij ipſius opere in meum transtuli, duas in vnam referens, vbi nullam differentiam potui reperire: & rurſus vbi ille ex duabus vnam facere voluit, ſub numeris ſuis ſingulas poſui. Sed adhuc commemorare debeo ſive quas apud alios reperi, ſive

quas ipſe reminiſcor. Nunc ergo addo quas Philaſter poſuit, nec poſuit Epiphanius. *Metan-*
58 *giſmonitæ* dici poſſunt, quod metangiſmon aſſerunt, dicentes ſic eſſe in patre filium, quomodo vas in vaſe, quaſi duo corpora carnaliter opinantes, ita vt filius intret in patrē tanquam vas majus. Vnde & tale nomē hic error accepit, vt μεταγγισμὸς Græcè diceretur: ἀγγεῖον quippe illa lingua vas dicitur, ſed introitus vnius vaſis in alterum, Latinè vno nomine non poteſt dici ſicut Græcè

Tranſfuſatio.

59 potuit, μεταγγισμὸς. *Seluciani* vel Hermiani ab authoribus Seleuco & Hermia qui elementorum materiam de qua factus eſt mundus, non à Deo factam dicunt, ſed Deo

coæter-

coæternam. Nec animam Deo tribuunt creatori, ſed creatores eſſe animarum angelos volunt de igne & ſpiritu. Malũ autem aſſerunt eſſe aliquando à Deo, aliquando à materia. Negant ſalvatorem in carne ſedere ad dexteram patris, ſed ea ſe exuiſſe perhibent, eamq; in ſole poſuiſſe, accipientes occaſionem de Pſalmo vbi legitur. In ſole poſuit tabernaculũ ſuũ. Negãt etiã viſibilẽ paradiſũ. Baptiſmũ in aqua non accipiunt. Reſurrectionẽ non putant futuram, ſed quotidie fieri in generatione filiorum. *Psal.* 18.

Proclianitæ ſecuti ſunt iſtos, & addiderunt Chriſtum non in carne veniſſe. 60

Patriciani à Patricio nuncupati, ſubſtantiam carnis humanę 61

non

non à Deo, ſed à diabolo conditam dicunt, eamque ſic fugiendam & deteſtendam putant, vt quidam eorum perhibeantur, etiam morte ſibi illata carere carne voluiſſe.
62 *Aſcitæ* ab vtre ſic appellati ſunt, ἀσκὸς enim Græcè, Latinè vter dicitur: quem perhibentur inflatum et opertum circumire bacchantes, tanquam ipſi ſint Evangelici vtres novi, vino novo repleti.
63 *Pattalorinchitæ* intantum ſilentio ſtudent, vt naribus & labijs ſuis digitum opponant, ne vel ipſam taciturnitatem voce præripiant, quando tacendum ſibi eſſe arbitrantur, vnde etiam illis eſt nomen inditum: πάτταλος enim dicitur Græcè palus, & ῥίγχος naſus. Cur autē per palum digitū ſignificare

ſignificare maluerint, à quibus hoc nomen compoſitum eſt, neſcio: cum Græcè dicatur digitus δάκτυλ☉, & poſſint vtique dactylorinchitæ multo evidentiùs nuncupari. *Aquarij* ex hoc appellati ſunt, quòd aquam offerunt in poculo ſacramenti, non illud quod omnis Eccleſia. *Coluthiani* à quodam Colutho, qui dicebat Deum non facere mala: contra illud quod ſcriptum eſt, Ego Deus creans mala. *Floriani* à Florino, qui è contrario, dicebat Deum creaſſe mala: contra id quod ſcriptum eſt, Fecit Deus omnia, & ecce bona valde. Ac per hoc quamvis contraria inter ſe dicentes, tamen ambo divinis eloquijs reſiſtebant. Creat enim Deus mala,

64

65

Eſa. 45.

66

Gen. 1.

pœnas

pœnas iuſtitiſſimas irrogando, quod *Colnthus* non videbat: non autem malas creando naturas atq; ſubſtantias inquantū
67 ſunt naturæ atque ſubſtantiæ,
De mūdi ſtatu diſſentiētes. vbi Florinus errabat. *Hæreſim* quandam ſine authore & ſine nomine Philaſter commemorat, quæ dicit, hunc mundum etiam poſt reſurrectionē mortuorum in eodem ſtatu, in quo nunc eſt, eſſe manſurum: neque
Apoc. 21. ita eſſe mutandum, vt ſit cœlum novum & terra nova; ſicut ſancta ſcriptura promittit.
68 Eſt alia hæreſis *nudis pedibus* ſemper ambulantiū, in eo quòd
Exod. 3. Dominus dixerit ad Moyſem
Ioſue 5. vel ad Ioſue, Solve calciamentum de pedibus tuis. Et quòd
Eſa. 20. Propheta Eſaias nudis pedibus juſſus fuerit ambulare.

[Inde

[Inde ergo hæreſis eſt, quia
non propter corporis afflicti-
onem ſic ambulant, ſed quia te-
ſtimonia taliter intelligunt.]
Donatiani vel Donatiſtæ ſunt, 69
qui primum propter Cæcilia-
num contra ſuam voluntatem
ordinatum Eccleſiæ Carthagi-
nenſis Epiſcopum, ſchiſma fe-
cerunt, objicientes ei crimina
non probata: & maximè quòd
à traditoribus divinarũ ſcrip-
turarum fuerit ordinatus. Sed
poſt cauſam cum eo dictam at-
q; finitam, falſitatis rei depre-
henſi, pertinaci diſſentione fir-
mata, in hæreſim ſciſma verte-
runt: tanquam Eccleſia Chriſti
propter crimina Cæciliani, ſeu
vera, ſeu, quod magis judicibus
apparuit, falſa, de toto terrarũ
orbe perierit, vbi futura pro-
miſſa

miſſa eſt, atque in Africa Donati parte remanſerit, in alijs terrarum partibus quaſi contagione communionis extincta. Audent etiam rebaptizare catholicos, vbi ſe ampliùs hæreticos eſſe firmarunt, cum Eccleſiæ catholicæ vniverſæ placuerit nec in ipſis hæreticis baptiſma commune reſcindere. † Hujus hæreſis principem accipimus fuiſſe Donatum, qui de Numidia veniens, & contra Cæcilianum Chriſtianam diuidens plebem, adjunctis ſibi ejuſdem factionis Epiſcopis, Majorinum apud Carthaginem ordinavit Epiſcopum. Cui Majorino Donatus [Epiſcopus] alius in eadem diviſione ſucceſſet, qui eloquentia ſua ſic confirmavit hanc hæreſim,

† *al. refundere.*

ſim, vt multi exiſtiment propter ipſum potiùs eos Donatiſtas vocari. Extant ſcripta ejus, vbi apparet eum etiam non catholicam de Trinitate habuiſſe ſententiam: ſed quamvis ejuſdem ſubſtantiæ, minorem tamen patre filium, & minorem filio putaſſe ſpiritum ſanctum. Verũ in hunc quem de Trinitate habuit ejus errorem Donatiſtarum multitudo intenta non fuit, nec facilè in eis quiſquam qui hoc illum ſenſiſſe noverit, invenitur. Iſti hæretici in vrbe Roma Montenſes vocantur, quibus hinc ex Africa ſolent Epiſcopum mittere: aut hinc illuc Afri Epiſcopi eorum pergere, ſi fortè ibi eum ordinare placuiſſet. Ad hanc hæreſim in Africa & illi

illi pertinent, qui appellantur Circumcelliones, genus hominum agreſte & famoſiſſimæ audaciæ non ſolùm in alias immania faciniora perpetrando, ſed nec ſibi eadem inſana feritate parcendo. Nam per mortes varias, maximè præcipitiorum & aquarum & ignium ſeipſos necare conſuerunt, & in iſtum furorem alios quos potuerint ſexus vtriuſque ſeducere, aliquando vt occidantur ab alijs, mortem niſi fecerint comminantes. Veruntamen pleriſque Donatiſtarum diſplicent tales, nec eorũ communione contaminari ſe putant, qui Chriſtiano orbi terrarum dementes objiciunt ignotorum crimen Afrorũ. Multa & inter ipſos facta ſunt ſchiſ-

ſchiſmata, & ab eis ſe diverſi cœtibus alij atque alij ſepararunt, quorum ſeparationem cætera grandis multitudo non ſẽſit. Sed apud Carthaginem Maximianus cõtra Primianũ ab ejuſdem erroris centũ fermè Epiſcopis ordinatus, & à reliquis trecentis decem, cum eis duodecim qui ordinationi ejus etiam præſentia corporali interfuerunt atrociſſima criminatione dãnatus, cõpulit eos noſſe etiã extra Eccleſiam dari poſſe baptaſmũ Chriſti. Nã quoſdã ex eis, cũ eis quos extra eorũ Eccleſiã baptizaverant, in ſuis honoribus ſine vlla in quoquã repetitione baptiſmatis receperunt, nec eos vt corrigerẽt per publicas poteſtates agere deſtiterunt nec eorum criminibus

per ſui concilij ſententiam ve-
hementer exaggeratis commu-
nionem ſuam contaminare ti-
70 muerunt. *Priſcillianiſtæ* quos
in Hiſpania Priſcillianus inſti-
tuit, maximè Gnoſticorum &
Manichæorum dogmata per-
mixta ſectantur, Quamvis &
ex alijs hæreſibus in eas ſor-
des tanquam in ſentinam quan-
dam horribili confuſione con-
fluxerint. Propter occultandas
autem contaminationes & tur-
pitudines ſuas, habent in ſuis
dogmatibus & hæc verba, jura,
perjura, ſecretum prodere no-
li. Hi animas dicunt ejuſdem
naturę atq; ſubſtantiæ, cujus eſt
Deus, ad agonem quendã ſpõ-
taneum in terris excercendum,
per ſeptem cœlos, & per quoſ-
dam gradatim diſcẽdere prin-
cipatus,

cipatus, & malignum principem incurrere, à quo iſtum mundum factum volunt atque ab hoc principe per diverſa carnis corpora ſeminari. Aſtruunt etiam fatalibus ſtellis homines colligatos, ipſumq; corpus noſtrum ſecundum duodecim ſigna cœli eſſe compoſitũ, ſicut hi qui Mathematici vulgò appellantur, Conſtituentes in capite arietem, taurũ in cervice, geminos in humeris, cancrum in pectore: & cætera nominatim ſigna percurrentes, ad plantas vſq; perveniunt, quas piſcibus tribuunt, quod vltimum ſignum ab Aſtrologis nũcupatur. Hæc & alia fabuloſa, vana, ſacrilega, quæ perſequi longum eſt, hæreſis iſta contexit. Carnes tanquam immundas

eſcas etiam ipſa devitat, Conjuges quibus hoc malum potuerit perſuadere diſjungens, & viros à nolentibus fœminis, & fœminas à nolentibus viris, Opificium quippe omnis carnis non Deo bono & vero, ſed malignis angelis tribuunt: hoc verſutiores etiam Manichæis, quod nihil ſcripturarum canonicarum repudiant, ſimul cum apochryphis legentes omnia & in authoritate ſumentes, ſed in ſuos ſenſus alligorizando vertentes, quicquid in ſanctis libris eſt quod eorũ evertat errorẽ. De Chriſto Sabellianã ſectam tenent, eundem ipſũ eſſe dicentes, non ſolũ filiũ, ſed etiã patrem & ſpiritum ſanctum. Dicit Philaſter, eſſe alios hæreticos qui *cum hominibus non*
71
ſumunt

sumunt escas, sed vtrum cum aliis qui ejusdem sectæ nõ sunt, an etiam inter seipsos id faciant, non exprimit. Dicit etiam eos de patre & filio rectè, de spiritu autẽ sancto non catholicè sapere, sed quòd eum opinentur esse creaturam. A *Rhetorio* quodam exortam heresim dicit nimium mirabilis vanitatis, quæ omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmat: quod ita est absurdum, vt mihi incredibile videatur. Alia est hæresis, quæ dicit *in Christo divinitatem doluisse*, cũ figeretur caro ejus in cruce. Est alia, quæ *triformem sic asserit Deum*, vt quædam pars ejus sit pater, quædam filius, quædã spiritus sanctus: hoc est, qd Dei vnius partes sint, quę istã faciũt trinitatem

Cum hominibus non manducantes.

tatem, velut ex his tribus par-
tibus compleatur Deus, nec sit
perfectus in seipso, vel pater,
vel filius, vel spiritus sanctus.
75 Alia est quæ dicit *aquam non à
Deo creatam*, sed ei semper fu-
76 isse coæternam. Alia dicit, *cor-
pus hominis*, non animam esse i-
77 maginem Dei. Alia dicit, *innu-
merabiles mundos*, sicut opinati
sunt quidam Philosophi gen-
68 tium. Alia *sceleratorum animas
converti in dæmones* dicit, & in
quæque animalia suis meritis
79 congrua. Alia *descendente ad
inferos Christo* credidisse in-
credulos, & omnes inde existi-
80 mat liberatos. Alia, *sempiternè
natum* non intelligens filium,
putat illam nativitatem sump-
sisse à tempore initium: & tamē
volens coæternum patri filium
confiteri

confiteri apud illum fuiſſe an-
tequam de illo naſceretur exi-
ſtimat: hoc eſt, ſemper eum fu-
iſſe, veruntamen ſemper eum
filium non fuiſſe, ſed ex quo de
illo natus eſt filiū eſſe cœpiſſe.
Has hæreſes, quæ abſq; autho-
rum nominibus ſunt, putavi
in hoc opus meum de Phila-
ſtri opere tranferendas: & alias
quidē ipſe cōmemorat, ſed mi-
hi appellandæ hæreſes nō vidē-
tur. Quaſcunq; autem ſine no-
minibus poſui, nec ipſe earum
nomina commemoravit. *Luci-* 81
ferianos à Lucifero Caralitano
Epiſcopo exortos, & celebriter
nominatos, nec Epiphanius, nec
Philaſter inter hæreticos po-
ſuit: credo tantummodo ſchiſ-
ma, non hæreſim eos cōdidiſſe,
credentes. Apud quendā tamē,

cujus nomen in eodem ejus o-
puſculo non inveni, in hæreti-
cis Luciferianos poſitos legi
per hæc verba: Luciferiani, in-
quit, cũ teneant in omnibus ca-
tholicam veritatem, in hunc er-
rorẽ ſtultiſſimum prolabuntur,
vt animã dicant ex trãsfuſio-
ne generari: eandemq; dicũt &
de carne, & carnis eſſe ſubſtan-
tiam. Vtrum ergo iſte propter
hoc quod de anima iſta ſentiũt,
ſi tamen verè ita ſentiunt, eos
inter hæreticos ponendos eſſe
crediderit, rectèq; crediderit:
an etiãſi id nó ſentirent, ſive nó
ſentiũt, ideo tamẽ ſint hæretici,
quia diſſenſionẽ ſuã pertinaci
animoſitate firmarũt, alia quę-
ſtio eſt, neq; hoc loco mihi vi-
82 detur eſſe tractanda. *Ioviniani-
ſtas* quoque apud iſtum reperi
quos

quos jam noveram. A Ioviniano quodam Monacho ista hæresis orta est ætate nostra cum adhuc juvenes essemus. Hic omnia peccata, sicut Stoici Philosophi, paria esse dicebat, nec posse peccare hominem lavacro regenerationis accepto, nec aliquid prodesse jejunia vel à cibis aliquibus abstinentiam. Virginitatem Mariæ destruebat, dicens eam pariendo fuisse coruptam, Virginitatem etiam sanctimonialiumq; & continentiam sexus virilis in sanctis eligentibus cœlibem vitam conjugiorum castorum atque fidelium meritis adæquabat: Ita vt quædã virgines sacræ provectæ jam ætatis, in vrbe Ruma, vbi hæc docebat, eo audito nup- *o scelus.*

nupsisse dicantur. Non sanè ipse vel habebat vel habere volebat vxorem, quod non propter aliquod apud Deum majus meritum in regno vitæ perpetuæ profuturum; sed propter presentem prodesse necessitatem, ne homo conjugales patiatur molestias, disputabat. Citò tamen ista hæresis oppressa & extincta est, nec vsq; ad deceptionem aliquorum sacerdotum potuit pervenire. Cum Eusebij
33 historiam perscrutatus essem, (cui Rufinus, à se in Latinam linguam translatæ, subsequentium etiam temporum duos libros addidit, non inveni aliquam hęresim quā non legerim apud istos, nisi quā in sexto libro ponit Eusebius, narrans eam extitisse in Arabia. Itaq; hos hæreticos,

ticos, quoniam nullum eorum ponit authorē, *Arabicos* possumus nuncupare, qui dixerunt animas cū corporibus mori atq; dissolui, & in fine seculi vtrūq; resurgere. Sed hos disputatione Origenis præsentis, & eos alloquentis, celerrimè dicit fuisse correctos. Iam nunc illæ commemorandæ sunt hæreses quæ apud nos, † non apud istos † *al. à nobis.*
repertæ sunt, sed in recordationem nostram quomodocunq; venerunt. *Heluidiani* exorti ab 84
Heluidio, ita virginitati Mariæ contradicunt, vt eam post Christum alios etiam filios de vtero † suo Ioseph peperisse con- †*al. viro.*
tendant: sed mirum ni istos prætermisso Heluidij nomine, Antidicomaritas Epiphanius appellavit. *Paterniani*, inferio- 85
res

tes humani corporis non à Deo, ſed à diabolo factas opi-nantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuẽtes impuriſſime vivunt. Hos etiam Venuſtianos qui-
86 dam vocant. *Tertullianiſtæ*, à Tertulliano, cujus multa le-guntur opuſcula eloquentiſſi-me ſcripta, vſque ad noſtrum tẽpus paulatim deficientes, in extremis reliquijs durare potuerunt in vrbe Carthaginenſi: me autem ibi poſito ante aliquot annos, quod etiam te meminiſſe arbitror, omni ex parte conſumpti ſunt. Pauciſſimi etiam qui remanſerant, in catholicam tranſierunt, ſuamq; baſilicam quæ nunc etiam notiſſima eſt, catholicæ tradiderunt. Tertullianus ergo ſicut

ſcripta

ſcripta ejus indicant, animā dicit immortalē quidē, ſed eam effigiatum corpus eſſe contendit: neq; hanc tantū, ſed ipſum etiā Deum corporeū eſſe dicit, licet non effigiatū. Nec tamen hinc hæreticus creditur factus. Poſſet enim quoquo modo putari ipſam naturam ſubſtantiāque divinā corpus vocare, non tale corpus cujus partes aliæ majores, aliæ minores valeant vel debeāt cogitari, qualia ſunt omnia quæ proprie dicimus corpora: quamvis de anima tale aliquid ſentiat Sed potuit, vt dixi propterea putari corpus Deum dicere, quia non eſt nihil, non eſt inanitas, non eſt corporis vel animæ qualitas, ſed vbique totus, & per locorum ſpacia nulla,

Deus quomodo corporeus dici poſſit.

nulla partitus: in ſua tamen na-
tura atque ſubſtantia immuta-
biliter permanet. Non ergo
ideo eſt Tertullianus factus
hæreticus, ſed quia tranſiens
ad Cataphryges, quos ante de-
ſtruxerat, cœpit etiam ſecun-
das nuptias contra Apoſtoli-
1. Tim. 5. cam doctrinam tanquam ſtu-
pra damnare, & poſtmodum
ab ipſis diviſus, ſua conventi-
cula propagavit. Dicit ſanè
ipſe animas hominum peſſi-
mas poſt mortem in dæmones
verti, ſtatum autem animæ
credit per traducem propaga-
ri. Eſt quædam hæreſis *ruſti-*
87 *cana* in campo noſtro: id eſt,
Hipponenſi, vel potius fuit:
paulatim enim diminuta, in v-
na exigua villa remanſerat, in
qua quidē pauciſſimi, ſed om-

nes

nes hoc fuerunt. Qui omnes modo correcti & catholici facti sunt, nec aliquid illius superſedit erroris. Abelonij vocabantur, Punica declinatione nominis. Hos nonnulli dicunt, ex filio Adæ nominatos, qui eſt vocatus Abel: vnde Abelianos vel Abeloitas eos nos poſſumus dicere. Non miſcebantur vxoribus, & eis tamen ſine vxoribus vivere ſectæ ipſius dogmate non licebat. Mares ergo & fœminæ ſub continentiæ profeſſione ſimul habitantes, puerum & puellam ſibi adoptabant in ejuſdem conjunctionis pacto, ſucceſſores ſuos futuros: morte præventis quibuſque ſingulis alij ſurrogabantur: dum tamē duo duobus diſparis ſexus in illius domus

ſocietate ſuccederent. Vtrolibet quippe parente defuncto vno remanenti, vſque ad ejus quoq; obitum filij ſerviebant. Poſt cujus mortem etiam ipſi puerum & puellam ſimiliter adoptabant, nec vnquam eis defuit vnde adoptarent, generantibus circumquaque vicinis, & filios ſuos inopes ad ſpem hæreditatis alienæ dantibus libenter.

88 *Pelagianorum* eſt hæreſis hoc tempore omnium recentiſſima à Pelagio monacho exorta, Quem magiſtrum Celeſtius ſic ſecutus eſt, vt ſectatores eorum Celeſtiani etiã nũcupẽtur. Hi Dei gratiæ, qua prædeſtinati ſumus in adoptionem filiorũ per Ieſũ Chriſtũ in ipſũ, & qua eruimur de poteſtate tenebrarum, vt in eum cre-

2. ſentent. diſt. 28. c. Pelagianorum.

credamus atq; in regnũ ipsius transferamur, propter quod ait, Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo. Et qua diffunditur charitas in cordibus nostris, vt fides per dilectionem operetur, intantum inimici sunt, vt sine hac posse hominem credant facere omnia divina mandata: cum si hoc verum esset, frustra dominus dixisse videretur, Sine me nihil potestis facere. Denique Pelagius à fratribus increpatus, quòd nihil tribueret adjutorio gratiæ Dei ad ejus mãdata facienda, correptioni eorum hactenus cessit, vt non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate supponeret dicens, Ad hoc eam dari hominibus, vt quæ facere

1. Retrac. cap. 9.
Ephes. 1.
Col 1.
Ioan. 6.
Rom. 5.
Gal. 5.
Ioan. 15.

facere per liberũ jubentur arbitrum, faciliùs poſſint implere per gratiam. Dicendo vtique vt faciliùs poſſint, voluit credi etiamſi difficiliùs, tamen poſſe homines ſine gratia divina facere juſſa. Illam vero gratiam Dei ſine qua nihil boni poſſumus facere, non eſſe dicũt niſi in libero arbitrio, quod nullis ſuis præcidentibus meritis ab illo accepit noſtra natura, ad hoc tantum ipſo adjuvante per ſuam legem atque doctrinam, vt diſcamus quæ facere & quæ ſperare debeamus. Nos autem ad hoc per donum ſpiritus ſancti, vt quæ didicerimus eſſe facienda faciamus. Ac per hoc divinitus nobis dari ſcientiam confitentur, qua ignorantia pellitur,
Cha-

Charitatem autem dari negant quia piè vivitur: vt ſcil. cum ſit Dei donum ſcientia quæ ſine charitate inflat, non ſit Dei donum ipſa charitas, quæ vt ſcientia non inflet, ædificat. *1. Cor. 8.* Deſtruunt etiã orationes quas facit Eccleſia, ſive pro infidelibus & doctrinæ Dei reſiſtentibus, vt convertantur ad Deum: ſive pro fidelibus, vt augeatur eis fides & perſeverent in eo. Hæc quippe non ab ipſo accipere, ſed a ſeipſis homines habere contendunt, gratiam Dei qua liberamur ab impietate dicentes ſecundũ merita noſtra dari, Quod quidem Pelagius in Epiſcopali judicio Palæſtino damnari metuens, damnare compulſus eſt, ſed in poſterioribus ſuis ſcriptis hoc in-

invenitur docere. In id etiam progrediuntur, vt dicant vitam justorum in hoc feculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclefiam Christi in hac mortalitate perfici, vt fit omnino fine macula & ruga quafi non fit Chrifti Ecclefia, quæ in toto terrarum orbe clamat ad Deum, Dimitte
Mat. 6. nobis debita noftra: Parvulos etiam negant fecundum Adam carnaliter natos contagiũ mortis antiquæ prima nativitate contrahere. Sic enim eos fine vllo peccati originalis vinculo afferunt nafci, vt prorfus non fit, quod eis oporteat fecunda nativitate dimitti: fed eos propterea baptizari, vt regeneratione adoptati admittãtur ad regnũ Dei, de bono in melius tran-

translati, non ista renovatione ab aliquo malo obligationis veteris absoluti. Nam etiam si non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam & beatam quandam vitam suam. Ipsum quoque Adam dicunt etiam si non peccasset, fuisse corpore moriturum, neque mortuum merito culpæ, sed conditione naturæ. Objiciuntur eis & alia nonnulla, sed ista sunt maxime ex quibus intelliguntur, etiam illa vel cuncta, vel penè cuncta pendere. *Nestoriani* à 89
Nestorio Episcopo patriarcha Constantinopolitano, qui contra fidem catholicam dogmatizare ausus est, dominum nostrum Iesum Christũ hominẽ tantum, nec id quod mediator

Dei & hominum factus eſt, in
vtero virginis de ſpiritu ſan-
cto fuiſſe conceptum, ſed poſt-
ea Deũ homini fuiſſe permix-
tum, nec Deum hominem paſ-
ſum ſepultumque dicebat: e-
vacuare contendens omne no-
ſtrum remedium, quo verbum
Dei ſic hominem ſuſcipere
dignatum eſt in vtero virginis,
vt vna perſona fieret Dei &
hominis, propterea ſic ſingu-
lariter & mirabiliter natus,
mortuus etiam pro peccatis
noſtris, cum ea quæ non rapu-
erat ſolveret, Deus homo à
mortuis reſurgens aſcendit in
90 cœlum. *Eutichiani* ab Euti-
che quodam Conſtantinopoli-
tanæ Eccleſiæ presbytero mo-
nacho exorti ſunt, qui cum vi-
deretur refutare Neſtorium,
in

in Apollinarem Manichæumque transivit, & humanitatis in Christo denegans veritatem, quidquid a verbo nostræ proprietatis receptum est, divinæ tantummodo asscribit essentiæ, vt sacramentum salutis humanæ, quod non nisi in vtraque substantia est, nostram in Christo naturam negando dissolveret: stulta impietate non inspiciens vniverso corpori auferri quod capiti defuisset.] Ecce quā multas commemoravimus hæreses, nec tamen modum tuæ postulationis implevimus. Ex quo enim Christiana religio, vt verbis tuis vtar, hæreditatis promissæ nomen accepit, quę hæreses ortę sint quo modo commemorare omnes potui, qui *Peroratio.*

omnes

† *haere*

omnes poſſe non potui? Quod ideo exiſtimo, quia nullus eorum quorum de hæreſi† ſcripta legi, omnes poſuit: Quandoquidem inveni apud alium, quas apud alium non inveni, & rurſus apud iſtum quas ille non poſuit. Ego autem propterea plures quàm ipſi poſui, quia collegi ex omnibus quas omnes apud ſingulos non inveni, additis etiam his quas ipſe recolens apud vllum illorum invenire non potui. Vnde merito credo nec me poſuiſſe omnes, quia nec omnes qui de hac reſcripſerunt legere potui, neque hoc quenquam eorum video feciſſe quos legi. Poſtremò etiam ſi omnes forſitan poſui, quod non puto, vtrum omnes ſint vtiq; neſcio.

Et

Et ideo quod vis me loquente finiri, non saltem potest me cognoscente comprehendi. Audivi scripsisse de hæresibus sanctum Hieronymum, sed ipsum ejus opusculum nec in nostra bibliotheca invenire potuimus, nec vnde possit accipi scimus. Quod si tu scieris, perveniat illud, & forsitan habebis melius aliquid quàm hoc nostrum, quamvis nec ipsum, licet hominem doctissimum, omnes hæreses arbitrer indagare potuisse. Et certè Abeloitas nostræ regionis hæreticos, quantum existimo, ille nescivit. Sic fortè & alibi alios in obscurissimis locis reconditos, ejusque notitiam ipsa locorum obscuritate fugientes. Iam verò illud quod habent tuæ li-

teræ, vt omnia omnino dicamus quibus hæretici à veritate diſſentiunt, etiamſi omnia ſcirem, facere non poſſum: quanto minus poſſim qui omnia, ſcire non poſſum. Sunt enim hæretici, quod fatendum eſt qui ſingulis vel non multo amplius dogmatibus oppugnant regulam veritatis, ſicut Macedoniani vel Photiniani, atque alii quicunque ita ſeſe habent. Illi autem vt ita dixerim fabulones, id eſt, qui fabulas vanas eaſdemque longas perplexaſq; contexuerunt, tam multis falſis dogmatibus pleni ſunt, vt ipſi quoque illa numerare non poſſint, aut difficillimè poſſint. Nec vlli alieno vlla hæreſis facilè ſic innoteſcit vt ſuis, vnde nec earum quas commemo-

memoravi omnia dogmata me dixisse vel didicisse profiteor. Quis enim non videat quantā res ista operā, & quàm multas literas flagitet? Nec ideo tamen parum prodest errores istos, quos huic operi intexui, lectos cognitosq; vitare. Quid enim contra ista sentiat catholica Ecclesia, quòd à me dicendum putasti, superfluò quæritur, cum propter hoc scire sufficiat eam contra ista sentire, nec aliquid horum in fidem quenquam debere recipere. Quo modo autem quæ contra hæc veritas habet, asserenda ac defendenda sint modulum operis hujus excedit. Sed mul- ,, tum adjuvat cor fidele, nôsse, ,, quid credendum non sit, etiam ,, si disputandi facultate id refu- ,,

" tare non possit. Omnis itaque Christianus catholicus ista nō debet credere, sed non omnis qui ista non credit, consequenter debet se Christianum catholicum jam putare vel dicere. Possunt enim & hæreses aliæ quæ in hoc opere nostro commemoratæ non sunt, vel esse vel fieri, quarùm aliquam quisquis tenuerit, Christianus catholicus non erit. Quid ergo faciat hæreticum deinceps requirendum est, vt cum hoc domino adjuvante vitamus, non solùm ea quæ scimus, verumetiam quæ nescimus, sive quæ jam orta sunt, sive quæ adhuc oriri potuerunt hæretica venena vitemus. Hujus autem sit jam voluminis finis, quem propterea vobis antequam totum

tum hoc opus perficerem, credidi esse mittendum, vt eum quicunq; legeritis, ad id quod restat implendum quod tam magnum esse cernitis, me orationibus adjuvetis.

Finis libri Augustini de hæresibus *ad Quod-vult-deum; quem imperfectum, morte interveniente, reliquit.*

Appendix trium hæresium ad librum *Augustini de hæresibus.*

Papismus, *circa annũ Christi 606 in nervum erupit, quandò Phocas Imp. Bonifacio III Pontifici Romano, primatum super omnes Ecclesias concessit: quo tempore incepit disputatio multiplex Pontificum Romanorum cum Episcopis Orientalibus de primatu, qui tunc officium bonorum Christianorum præstiterunt, & recusârunt obedire Pontifici Romano.*

Mahumetismus *à Mahumete Arabe ortum habuit, qui Sergij monachi auxilio dogmata sua in peculiarem librum congessit,*

gessit, quem appellavit Alcoranum. Præcipua capita sunt: Deum habere essentiam corpoream, animâ præditam; non esse tres in Deo personas; Christum non esse Deum, sed magnum & sanctum quendam prophetam; Christum non esse revera passum, sed φάντασμα pro eo Iudæis oblatum; ceremonias Mosaicas, puta circumcisionem, delectum ciborum, lotiones varias corporis, & similia ad salutem esse necessaria; bona opera mereri vitam æternam; polygamiam esse licitam; vitam æternam consistere in voluptatibus corporis. Hæc pestis, Mahumetismus dico, totum orientem longè lateque corripuit. Tametsi enim aliquæ in iis locis sunt ecclesiæ: tamen quàm misera sit earum conditio, & quàm de-

depravata sit doctrinæ confessio, ex eo intelligi potest, quòd decem sunt genera Christianorũ, qui Orientẽ hinc inde habitare dicuntur. Horũ primi sunt Latini, *qui sunt sub obedientia Pontificis Romani:* 2. Græci, *qui Patriarcham Constantinopolinanum pro suo agnoscunt capite.* 3. Indi *seu Æthiopes, sub Presbytero Iohanne.* 4. Iacobitæ, *qui & Copptitæ,* *qui circumciduntur, & unam tantum in Christo naturam agnoscunt.* 5. Nestoriani *in Tartaria & India.* 6. Maronitæ, *qui sunt Monotheletæ, in Libya & Phœnicia.* 7. Armenij, *qui suum habent præsidẽ, cui omnes parent, quem appellant Catholicum.* 8. Georgiani *qui sic dicti sunt à Georgio equite (cujus imaginem in vexillis circumferunt) et Mediam*

diam, Persiam, & mare Caspium incolunt, & græcorum lingua atque ritibus vtuntur. 9. Suriani, *qui sic dicuntur à Sur civitate Assyriæ & in plerisque sequuntur Græcorũ religionem, & aliâs appellantur Samaritani.* 10. Mazarabes, *in Arabia, qui in multis consentiunt cum Ecclesia Latina. Hinc apparet quàm misera sit Christianismi distractio & conditio in iis partibus vbi grassatur Mahematismus, qui ortũ habuit circa an. C. 622. quod obiter amotare non abs re censui ex docto quodam scriptore neoterico.*

Anabaptismus *deniq; postremi seculi fuit notabilis hæresis, quæ multos in Germania habuit fautores post an. Ch. 1520, quos Lutherus digno plectendos supplicio*

plicio meritò judicauit. Sed eorũ varia monstra non est cur hîc accenseamus: Sat erit quorundam duntaxat nomina vnà cum quibusdam alijs recitare, qui à dicto anno vsq; ad nostram ætatem quasdam pestilentes hæreses ab inferis revocârunt. Id genus fuere Michael Servetus *Hispanus*, David Georgius, Casper Swencfeldius, Andreas Osiander, Libertini, Valentinus Gentilis, Franciscus David, Faustus Socinus, *& alij non pauci, quorum dogmata suis ipsis nominibus, sicut sapientibus omninò omnibus debent esse exosa, ita publicitùs etiam explodenda: vsque tamen, hei mihi, vigent, florent, & grassantur:*

ὦ καλὲ θεὲ εἰς οἵους με καίρους τετήρηκας ἵνα τούτων ἀνέχωμαι!

FINIS.

Errata sic corrigantur.

¶ Pag. 4. lin. 4. *humilitatis sacrificio placentes*. p. 16. l. 1. *violantur; dum rescinduntur scita patrum: dum*. p. 16. l. 5. *novella* p. 54. l. vlt. *verteretur*. p. 63. l. 7. *putaretur, sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima*. p. 64. l. 12. *desisteret*. p. 103. l. 5. *intactum*. p. 104. l. 13. *quid*. p. 106. l. 9. *eandemque*. p. 107. l. 21. *fidem Christo capiti*. p. 108. l. 11. *sub certo nomine, certo loco*. p. 117. l. 9. *sathanas*. p. 118. l. 1. *sectentur; qua*. p. 121. l. 11. *vllo*. l. 12. *nec petant*. p. 128. l. 20. *quis*. p. 130. l. 19. *cum de*. p. 137. l. 13. *quos*. p. 145. l. 13. *novitias*. p. 147. l. 12. *censuit*. p. 154. l. 11. *perstricte*. p. 156. l. 1. *cogitationi*.

Horum licet pleraque leviora sint, adeoque sensu vel calamo facilè possunt emendari, omnia tamen libuit apponere ad paginam supplendam.